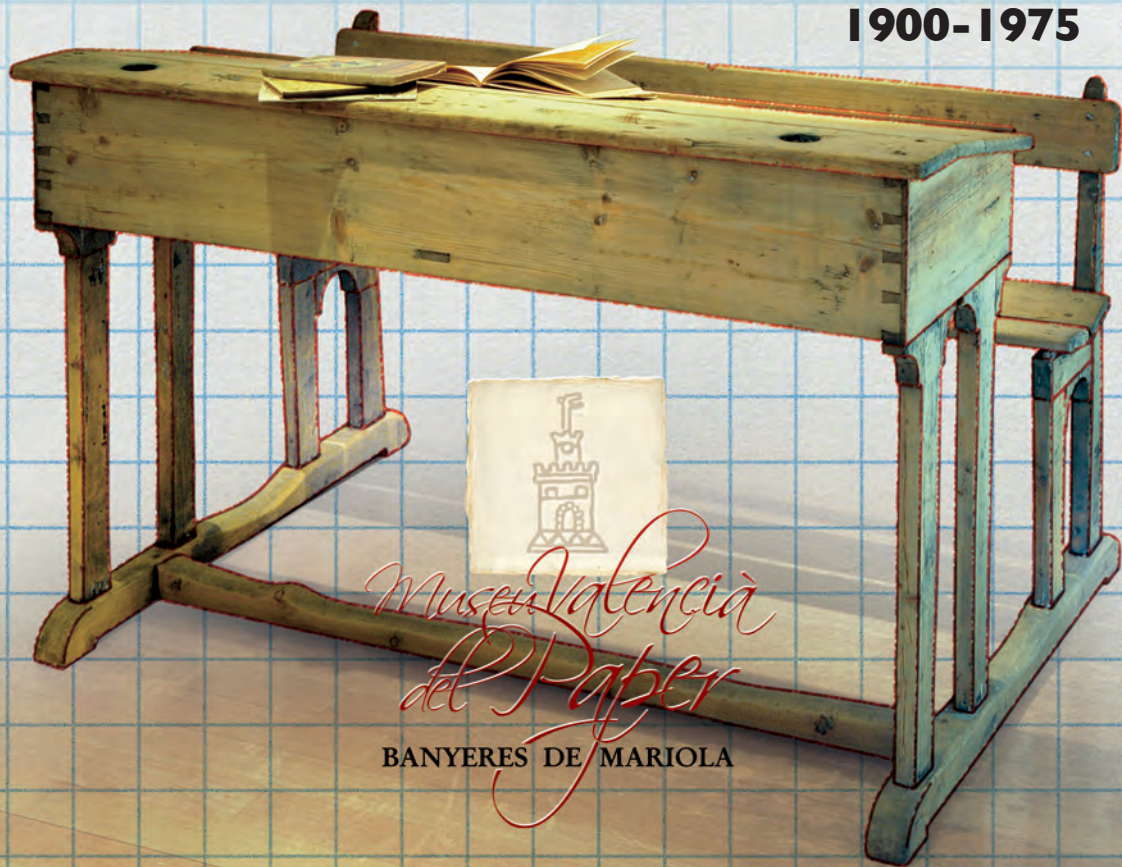

el paper de l'escola

1900-1975

*Museu Valencià
del Paper*

BANYERES DE MARIOLA

l'el paper de l'escola

1900-1975

Exposició de material escolar, fotografies i testimoniatges de la nostra escola des de 1900 fins a 1975. Una visió retrospectiva del món escolar de Banyeres de Mariola.

Exposició del 23 de setembre de 2005 al 8 de gener de 2006.
Sala d'exposicions temporals del Museu Valencià del Paper.
Inauguració: 23 de setembre a les 20,00 h.

Museu Valencià
del Paper
BANYERES DE MARIOLA

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

Foto portada:

Pupitre del Museu Etnogràfic de Biar

Edita:

Ajuntament de Banyeres de Mariola,
Regidoria de Cultura i Educació,
Museu Valencià del Paper

Dipòsit Legal:

V-0000-0000

**Disseny, fotografia i
maquetació:**

tam-tam / Josep Miquel Martínez

Fotomecànica i impressió:

Set i set

Comercial T&B, Banyeres de Mariola

Índex

Alcaldia	4
Regidoria de Cultura	5
Introducció	7
Aproximació a la realitat educativa de Banyeres durant el segle XIX (I) En Juan Bautista Beneito, mestre de l'escola elemental. (1837-1870)	9
Material exposat	21
Testimonis	61
Els col·legis	67
Fotos escolars	69
Agraïments	95
Activitats paral·leles	96

Alcaldia

L'educació i, en general, tot allò que gira al voltant del món escolar, és el reflex de cada època i de cada sistema sociopolític. En l'actualitat, la gran varietat d'editorials, el fàcil accés a les noves tecnologies i la gran oferta educativa escolar i extraescolar possibiliten un món d'oportunitats tan ampli en la formació de la persona que, algunes vegades, oblidem temps passats però recents, en els quals l'accés a l'educació era només per a persones privilegiades.

Entre els grans drets que consagra la nostra Constitució, el dret a l'educació és bàsic en la formació de tota persona sense distinció; és bàsic per a consagrar uns altres principis essencials com la igualtat, com la llibertat; és bàsic per a fer valdre les nostres possibilitats personals en l'entorn humà.

Per això m'agrada especialment dirigir la meua mirada a l'enfocament retrospectiu del món de l'educació, cap a una època com la II República, per tots els esforços que va desenvolupar per a democratitzar i modernitzar el país.

Un exemple que m'agrada mirar és el de la *Enciclopedia Cíclico-Pedagógica, Grado Medio*, de Salvat. Dins de la seua composició genèrica, aquesta vegada m'he quedat en la Lliçó I, llengua castellana i en la definició següent:

«1) Parlar. Parlar és expressar el que pensem o hem sentit per mitjà de paraules.

2) Les paraules. Les paraules són els signes amb els quals expresseu les idees.

3) Les idees. Es diu idea a la imatge mental d'una cosa.»

Tal vegada, al llegir açò, moltes persones es preguntaran per què em crida l'atenció quelcom tan obvi com aquestes tres definicions. Però, algunes vegades, passem per alt el que és evident.

És trist saber que, a pesar de tots els avanços i del gran desenvolupament científic, una gran part de la humanitat continua defenent les seues idees amb la violència i no amb la força de les paraules. En canvi, moltes altres vegades, les persones utilitzem la paraula de forma verdaderament perjudicial, com un arma: la murmuració, la calúmnia...

També aquesta enciclopèdia ens recorda, en la seua Lliçó XV de moral cívica, en deures socials, la murmuració: «No devem murmurar dels nostres semblants ni contribuir que condisquen calúmnies o falses notícies. La calúmnia és un dels vicis més perversos, i ho és més, perquè de la calúmnia sempre queda alguna cosa i qui és innocent d'una imputació que se li fa, no mereix que quede una mica d'aquella calúmnia

que sobre ell s'ha abocat.»

Tot açò em recorda que hem après poc, encara que hem adquirit molts coneixements generals. La murmuració, la crítica fàcil, la crispació a posta, està a l'ordre del dia i acaben amb els valors socials.

Per això, a més de curiós, és important la mirada retrospectiva que es proposa en aquesta exposició per quant ens permet identificar èpoques passades però no totalment superades, bé per por a recuperar la memòria històrica, bé perquè el missatge únic de les èpoques de repressió xafa tot allò que pot propiciar un desenvolupament lliure de la persona, home o dona, dins d'una societat justa i igualitària.

És interessant recordar vivències i anècdotes, és curiós recrear l'ambient col·legial d'èpoques passades, però no ens quedem en allò més fàcil. Si ens quedem en l'anècdota, l'exposició passarà sense pena ni glòria. Que aquesta exposició retrospectiva ens permeta anar més enllà: comentar lliurement, recrear i comparar, recapacitar i discernir, perquè som cadascun de nosaltres els qui anem fent història i aprenent d'errors passats.

Maria Encarna Francés Martí,
alcaldessa de Banyeres de Mariola

Regidoria de Cultura i Educació

Amb l'exposició *El paper de l'escola, 1900-1975* volem fer una reflexió nostàlgica, crítica i constructiva sobre el nostre passat, fer una ullada als nostres orígens, als diferents materials, a aquella educació rebuda, als valors socials, culturals i polítics que s'han transmès al llarg d'aquests anys i, d'aquesta manera, poder projectar el nostre futur amb un sentit positiu, amb la il·lusió de corregir els errors que hem pogut cometre.

Si fem un breu repàs històric als primers intents reformadors iniciats pels liberals del segle XIX fins a l'actualitat, l'escola –i tot el que l'envolta– ha estat immersa en la polèmica, condicionada, la majoria de vegades, a les convulsions polítiques, canvis de règim, guerres, crisis socioeconòmiques, etc. Aleshores assistim a uns canvis en profunditat: les Corts de Cadis volien deixar enrere l'Antic Règim i els seus privilegis i construir una societat nova basada en la llibertat, la igualtat i la fraternitat –herència de la Revolució Francesa– que va provocar canvis a l'Espanya de les primeres dècades del segle XIX.

Fou en la primera Constitució espanyola de 1812 quan es va plantejar educar «bons ciutadans» basant-se en les

idees d'universalitat, d'obligatorietat, de gratuïtat, i d'utilitat social de l'educació. La llei Moyano de 1857 va sistematitzar tota la legislació anterior i va posar els primers pilars de l'educació a Espanya, la qual cosa no canviaria fonamentalment l'educació fins la dècada dels seixanta del segle XX. En ella s'establia el finançament segons nivells, una escola separada per sexes, obligatòria dels sis als nou anys, fins que, en 1964, fou obligatòria fins als catorze. Era gratuïta a les escoles públiques per a les famílies que no podien pagar-la. S'ensenyava doctrina cristiana i història sagrada i ocupaven la resta del temps en llegir, escriure i comptar. Algunes matèries eren diferents per a les xiques a les quals se les educava més en qüestions domèstiques «pròpies del sexe».

La confessionalitat catòlica o no de l'Estat fou tema de debat al llarg del segle XIX, sobretot durant els moments en els quals s'elaboraven les diferents constitucions i que, directa o indirectament, va repercutir en els primers plantejaments de l'escola pública i privada.

Enfront del conservadorisme de les escoles catòliques i el rígid ensenyament legislat pels conservadors, en 1881, amb els liberals en el poder, es va permetre la tornada a les càtedres d'una sèrie d'intel·lectuals que havien creat la Institució Libre de Enseñanza a Espanya el 1876, institució que pretenia renovar la metodologia pedagògica amb la base exclusiva de la raó i la ciència, enfront la fe i la religió defensada per l'Església i el Govern. Dirigida per Francisco Giner de los Rios fins 1915, va iniciar una renovació

científica que va possibilitar la creació d'una sèrie d'escoles d'investigadors de la Història, de les Matemàtiques, de la Medicina, etc. Fou en la Institució Libre de Enseñanza on es formaren els regeneracionistes com Joaquim Costa. Alhora, Ferrer i Guàrdia creava a Barcelona l'Escola Moderna que pretenia substituir els vells valors de l'antic règim per a reemplaçar-los per la «fraternitat i la solidaritat indispensable» o «la llibertat i el benestar general per a tots».

Si a l'inici del segle XX l'ensenyament de la religió era obligatori a l'escola primària, durant la II República, aquesta matèria va esdevenir no obligatòria i, amb la nova Constitució republicana, quedaria fora de les aules, naturalment no sense conflictes i l'oposició de l'Església.

En l'època franquista o del nacional-catolicisme es trencaren totes les il·lusions de renovació educativa iniciats per la Institució Libre de Enseñanza i altres. La llei de 1945 tenia un fort component religiós, autoritari i de formació de l'esperit nacional (geografia i història d'Espanya). Aquesta seria també la primera llei que, entre d'altres coses, eximia els xiquets de tot treball que poguera privar-los de l'assistència deguda a l'escola.

Aquests canvis produïts –sobretot en l'últim segle– són els que podem veure reflectits de diferents maneres en aquesta exposició i serà, a la vegada, una invitació a la reflexió sobre l'escola i el seu paper en la societat d'abans i d'ara.

Francesc Garcia Martínez,
regidor de Cultura i Educació

Introduccio

Des del Museu Valencià del Paper, us proposem l'exposició *El paper de l'escola, 1900-1975*.

És un passeig pels records escolars, per les aules d'ahir. Una mirada retrospectiva cap a la nostra escola a través dels materials i fotografies cedits per alumnes dels nostres col·legis des de 1900: la Malena, els Trinquets, el del carrer Major, la Fundació Ribera i Orosia Silvestre, per a acabar amb la inauguració en 1975 del col·legi Alfons Iniesta.

L'objectiu de l'exposició és mostrar el recorregut del nostre sistema educatiu al llarg del temps, en un exercici de recuperació de la memòria col·lectiva, per mitjà d'objectes i fotografies, més enllà d'una simple mostra d'objectes evocadors.

El catàleg, que resumeix l'exposició i els continguts de les sales, és un treball de recerca i recopilació en el qual s'han implicat totes les institucions educatives de Banyeres de Mariola, professors i alumnes d'ahir i de hui.

En aquest catàleg apareix el treball d'investigació de Joan Torró *La realitat educativa de Banyeres de Mariola al segle XIX*. També es recull una mostra de mobiliari, útils i material didàctic d'escriptura (plumiers, tinters, pissarres, carteres...), labors i treballs realitzats pels alumnes, joguets i jocs de pati,

documents del mestre (títols, llibres de registre...) i documents de l'alumne (cartilles d'escolaritat, quaderns, expedients acadèmics...).

Ocupen un lloc predominant els llibres escolars, dels quals s'exposen una bona selecció, ja que eren i són el principal suport de l'ensenyament com ara les enciclopèdies, els llibres de llengua, geografia, matemàtiques...

El gruix de l'exposició són les fotografies escolars de grup, les individuals, de lliurament de diplomes i de bandes, els fi de curs dels diferents col·legis i els edificis que apareixen també reflectits.

Contem també amb una secció de testimoniatges i d'entrevistes de professors i d'alumnes d'Educació Permanent d'Adults on es mostren els records vius del passat narrats en primera persona que evocuen vivències i sentiments de la seua escola.

Finalment, no podia faltar un apartat d'agraïments on consten totes les persones que han contribuït a la realització d'aquesta mostra de material.

A l'exposició, situada a la primera planta del Museu Valencià del Paper, es distribueix tot el material ressenyat en vitrines i una sèrie de panells que expliquen el seu contingut. Es completa amb la reproducció d'una aula de l'època, en la qual apareixen elements

tan representatius com l'encerat, els pupitres per a dues persones, la taula del professor amb el seu tinter, la regla, el mapamundi i les síl·labes.

L'exposició es completa amb una sèrie d'activitats paral·leles: un cicle de cinema dedicat a l'educació i una sèrie de conferències sobre l'evolució del sistema educatiu, així com activitats didàctiques i lúdiques.

No és aquesta una història de llibre, és una història de noms i efectes personals propis i, precisament aquest detall, li dona més valor. És una història contada mitjançant els records d'aquells que la van viure. Una exposició a través dels objectes de persones que, de forma desinteressada i espontània, ens els han prestat. A tots ells volem, des d'aquestes pàgines, agrair-los la seua ajuda i col·laboració per deixar-nos veure les seues fotografies més enyorades i per compartir amb nosaltres els seus millors records amb el préstec dels seus efectes escolars.

Amb les peces exposades i les fotografies que ací es reproduïxen es vol fer un breu repàs a la història educativa de Banyeres i fer un homenatge merescut a tots els seus protagonistes.

M. Ángeles Calabuig Alcántara,
directora del Museu Valencià del Paper

Alumnes amb la seua mestra a l'escola del carrer Major, dècada de 1930.

Aproximació a la realitat educativa de Banyeres durant el segle XIX (I)

En Juan Bautista Beneito, mestre de l'escola elemental. (1837-1870)

Joan Josep Torró i Martínez

Pel que fa a l'activitat docent a Banyeres de Mariola durant la segona meitat del segle XIX, ens la dona Madoz en el seu diccionari, el qual diu que hi havia una escola de primeres lletres dotada amb 2.500 reals anuals i una escola de xiquetes regentada per una mestra que rebia 1.200 reals anuals en concepte de sou. A més a més, també ens parla de la quantitat de xiquets i xiquetes que la freqüentaven. Així, ens dona la xifra de 56 xiquets i 65 xiquetes respectivament.⁽¹⁾

Segons Madoz, veiem que els quatre pobles que formen la partida judicial d'Alcoi (Agres, Alfafara, Banyeres i Alcoi), presentaven una lamentable realitat. Alcoi, el nucli urbà més important, amb vora vint mil habitants,

comptava amb tres escoles elementals i dues superiors. En total, les cinc escoles atendien 800 alumnes. Pel que fa a l'educació per a xiquetes, hi havia tres escoles més. A Agres, la descripció de Madoz no aporta informació de l'existència de cap escola, mentre que, d'Alfafara, únicament fa constar que hi ha una escola sufragada pels propis i que assisteixen un nombre indeterminat de xiquets on aprenen a llegir, escriure, alguna cosa de comptes i doctrina cristiana. Les referides a Banyeres, ja s'ha mencionat abans, nomena dues escoles, una de xiquets i una altra de xiquetes.⁽²⁾

Si Madoz no ens dona una xifra exacta per pobles pertanyents a la partida judicial d'Alcoi, pel contrari, quan

ens dona les xifres d'instrucció en global per a tota la província, sí que ens dona dades i xifres de les escoles que existien als quatre ajuntaments que la formen. En aquest sentit, ens parla d'una escola superior de xiquets, la qual deu pertànyer a Alcoi, a la qual assisteixen 13 xiquets, encara que en l'apartat destinat únicament a Alcoi ens parla de dues escoles superiors.

Seguint amb les dades publicades per Madoz, comptabilitza 6 escoles elementals de xiquets i dues de xiquetes, amb una assistència de 607 i 100 alumnes respectivament. Pel que fa a les escoles incompletes, en considera dues de xiquetes a les quals assisteixen 160 alumnes.

A banda de les escoles públiques,

---

(1) PASCUAL MADDOZ; *Diccionario Geográfico-Estadístico Histórico de Alicante-Castellón y Valencia*. Edició facsímil d'Edicions Alfons el Magnànim. Institució Valenciana d'Estudis d'Investigació. València, 1987.

(2) Madoz fa una descripció per pobles i una altra de la província d'Alacant. Amb aquestes dades hem intentat averiguar la quantitat total de xiquets que assistien a l'escola i la distribució de les escoles pel que fa a elementals i incompletes, la qual cosa no ha pogut fer-se al haver dades incompletes com les d'Agres i d'Alfafara. En el cas d'Alcoi quan parla dels vora 800 alumnes no diferencia els pertanyents a l'escola elemental i a la superior i, pel que fa a les tres escoles de xiquetes, tampoc especifica cap quantitat.

també ens dona la xifra de les escoles privades, les quals són una per a xiquets i cinc per a xiquetes, amb una assistència de 20 i 254 alumnes respectivament.

El cas de Beneixama es caracteritzava per l'existència de dues escoles, una de xiquets a la qual assistien 80 alumnes i una altra de xiquetes amb una assistència de 60 alumnes.

De forma general i atenent les dades de la província d'Alacant, pel que fa els alumnes que assistien a l'escola, Peset ens ofereix dades corresponents a finals de 1860 i que ens donen un visió més de conjunt de la realitat educativa del moment, segons l'Anuari Estadístic de 1862.

És així com, a la província d'Alacant, sols 12.002 alumnes rebien ensenyament gratuït front els 10.985 que havien de pagar per aprendre. De tota manera, cal recordar que aquestes xifres fan referència únicament a aquells xiquets i xiquetes que assistien a l'escola i, per tant, no es contempla tota la població en edat escolar.⁽³⁾

La realitat escolar era molt lamentable i susceptible de millorar, responsabilitat que havien d'assumir

les Juntas Locals d'Instrucció, és a dir, vigilar i promoure les escoles als seus pobles. En aquest sentit, s'expressa el vicepresident de la Junta Provincial d'Instrucció Pública d'Alacant, en un escrit adreçat al rector on manifesta la necessitat d'una inspecció de les escoles, reconeixent que les juntes locals manifesten despreocupació, i si alguna volta ho fan, és de cara al mestre, sobretot obrint-los expedients amb la finalitat de satisfer venjances personals o polítiques, mai preocupant-se per l'augment de la dotació econòmica, instal·lacions educatives, etc.⁽⁴⁾

Però sembla ser que, abans de 1850, ja hi havia un mestre encarregat de l'escola d'ensenyament primari elemental. Es tractava d'En Juan Bautista Beneito, que ja en 1837 venia exercint de mestre.⁽⁵⁾

Un any abans que En Juan Bautista Beneito iniciara la seua tasca docent, va haver un intent de reforma educativa a tot l'Estat espanyol. Es tractava de l'anomenat Plan del Duque de Rivas (1836), el qual va establir les bases d'un ensenyament caracteritzat per la no gratuïtat del mateix. Únicament tenien garantit l'ensenyament primari elemental

aquells xiquets que eren declarats pobres, la resta havia de pagar per rebre ensenyament. Les Juntas d'Instrucció Local, les quals estaven formades per l'alcalde, el retor, un regidor i dues persones més, tenien encomanada aquesta tasca: decidir qui rebia l'ensenyament gratuït i, per tant, quina família era declarada pobre.

És a partir d'aquest pla quan l'ensenyament es divideix en Primari Elemental i Superior. Encara que la seua vigència no va durar molt temps, sí que van ser arreglades moltes de les seues iniciatives en la Llei d'Instrucció Pública de 1838 i el seu posterior reglament. És així com, fins 1857, venia regulant-se l'ensenyament a tot l'Estat espanyol.

Malauradament, no disposem de cap dada ni document que ens parle de l'escola a la qual estava adscrit En Juan Bautista Beneito i haurem d'esperar fins 1858, any en el que es poden consultar les primeres dades.

De tota manera, i agafant-se al reglament de 1838, sí que ens podem fer una idea de com estava organitzada l'escola.

En aquest sentit, els continguts acadèmics de les escoles d'ensenyament primari elemental

(3) PESET, J.L.; GARMA, S.; PÉREZ GARZÓN, J.S.: *Ciencias y enseñanza en la revolución burguesa*. Ed. Siglo Veintiuno de España Editores. S.A. Madrid, 1978. pàg. 146-147.

(4) MAYORDOMO PEREZ, A.: *La Escuela Pública Valenciana en el siglo XIX*. Conselleria de Cultura Educació i Ciència. València, 1988. pàg. 184. Reprodueix l'escrit, el qual té data de 22 de setembre de 1866.

(5) En la sessió de l'Ajuntament de Banyeres de 1869, es tracta la jubilació del mestre En Juan Bautista Beneito, que va exercir com a tal durant 32 anys. Arxiu Municipal de Banyeres. Acta de la sessió de 19 d'abril de 1869.

podríem dir, la seua visió burocràtica de l'ensenyament la qual estava al servei d'uns pocs que la podien pagar.⁽¹⁰⁾

La llei en qüestió diferenciava la primera ensenyança en Elemental i Superior. En l'ensenyança elemental, que ara ens interessa, s'inclouïa, en el seu art. 2 la doctrina cristiana i nocions de història sagrada, lectura, escriptura, principis de gramàtica castellana, aritmètica i breus nocions d'agricultura, indústria i comerç.

Aquestes eren les matèries que rebien els xiquets, de 6 a 9 anys, mentre que per a les xiquetes es substituïa les nocions d'agricultura, indústria i comerç per les tasques pròpies del sexe: elements de dibuix aplicat a les mateixes tasques i nocions d'higiene domèstica, segons s'establia en l'art. 5.

La llei establia que l'ensenyament era obligatori per a tots els xiquets, la qual cosa obligava els pares i tutors a dur-los a l'escola baix l'amenaça d'amonestació

o multa. Si l'article 7 feia obligatori l'ensenyament elemental, l'article 9 establia la seua gratuïtat, però sols per a aquells xiquets, que els seus pares no pogueren pagar-la, per la qual cosa tenien que ser declarats pobres mitjançant certificat del rector i amb el vist i plau de l'alcalde.

Pel que fa a la durada o distribució dels cursos acadèmics de forma anual, la llei no establia, al respecte, cap nombre concret per als xiquets d'ensenyament elemental, encara que manifestava que durant els mesos de més calor es reduïrien les hores de classe.

De nou, cal destacar la forta defensa que realitza la Llei Moyano respecte de l'ensenyament de la religió catòlica, qüestió que ve arrossegant-se ja de temps enrere i que aquesta nova llei hereta i deixa reflectit en el seu text legal.

Un altre punt a destacar d'aquesta llei

era que establia la necessitat d'haver una escola per a xiquets en aquells pobles de més de 500 habitants i, al menys, una incompleta de xiquetes. Segons aquestes dades, a Banyeres havien d'haver almenys quatre escoles; dues per a xiquets i dues més per a xiquetes. El mateix any de la publicació de la Llei Moyano, Banyeres comptava amb un cens de 2.423 persones.⁽¹¹⁾

Cal fer menció al sou dels mestres de les escoles elementals, el qual havia de ser de 3.300 reals anuals en aquells pobles que tingueren entre 1.000 i 3.000 habitants. En aquest suposat es trobava el cas de Banyeres. A més a més, el mestre tenia dret a casa per a ell i la seua família. També rebien retribucions, tant les mestres com els mestres, dels xiquets que podien pagar-les o que no eren declarats pobres, quantitat que venia estipulada per la Junta Local

---

(10) La Llei Moyano va ser sancionada per la Regina Isabel II el 9 de setembre de 1857, encara que abans hi va haver una altra llei de bases al respecte, també obra del Ministeri de Foment, al qual estava al capdavant Claudio Moyano. Manuel de Puelles Benítez ens dona algunes raons per les quals s'arriba a aquest cert consens, a banda de les estratègies tècniques que va efectuar al promulgar una llei de bases. És per això, com comenta de Puelles, que hi havia diferents factors a tenir en compte pel que tots estigueren d'acord amb aquesta llei i era la necessitat d'estabilitzar l'educació dels infants i joves, veg. DE PUELLES, B.: *Educación e Ideología en la España Contemporánea*. Ed. Labor. Barcelona, 1980. pàg. 143. Des d'una perspectiva sociològica Carlos Lerena apunta que "más allá del maremagnum de declaraciones y textos legales sobre la cuestión de la instrucción pública, que durante muchos decenios no ha conseguido elevar significativamente las tasas de escolaridad primaria, ni las tasas de analfabetismo, es fundamental tener presente que durante este periodo histórico, el objeto sobre el qual se disputa no es sencillamente la enseñanza, sino la enseñanza de, y entre los miembros de la burguesía o, si se quiere, del conjunto de la clase dominante." En LERENA ALESON, C.: *Escuela, ideología y clases sociales en España*. Ariel Sociología. Barcelona, 1986. pàg. 159.

(11) Dades extretes de *Banyeres. Estudio Histórico-Geográfico y Cultural*. Editat per la Fundació José Valor Amorós. Banyeres de Mariola, 1986. Pàg. 117. Tres anys després, la xifra d'habitants augmenta a 2.564 segons Francisco Asensi en un article publicat en la revista de festes de Moros i Cristians de Banyeres de 1969.

La llei establia en el seu article 11 que "En los pueblos que lleguen a 2.000 almas habrá dos escuelas completas de niños y otras dos de niñas. En los que tengan 4.000 almas habrá tres, así sucesivamente, aumentándose una escuela de cada sexo por cada 2.000 habitantes y contándose en este número las escuelas privadas, pero la tercera parte, a lo menos, será siempre escuela pública".

quals 1.144 eren el format pels joves. Podem considerar que eren molts més els xiquetes i xiquetes que haurien d'anar a l'escola i que no ho feien. Dels xiquets matriculats a l'escola d'En Juan Bautista Beneito, més de la meitat eren pobres i de ben segur que moltes altres famílies no duïen els seus fills a l'escola per a que contribuïren d'una forma o altra a millorar la maltractada economia familiar i més quan hi havia que pagar per rebre educació. Es pot observar en les dades del quadre com l'evolució de l'abandonament escolar augmenta conforme els xiquets van fent-se més majors i poden contribuir a l'economia familiar, sobretot en aquelles en que no es podia permetre tenir un fill en l'escola.

Continuant amb el cens de 1860, trobem més dades que ens poden il·lustrar el nivell d'instrucció de la població banyerenca. Aquestes dades ens venen a confirmar la manca d'escoles i un sistema educatiu, com hem dit abans, pensat per a un sector de la població acomodada i que podia rebre instrucció com calia, realitat que s'estenia a tot l'Estat espanyol.

Així doncs, tenim que a Banyeres hi havia un índex d'analfabets superior al de la resta de l'Estat; un 89,8% de la població de Banyeres no sabia llegir ni escriure front a un 75,52 de l'Estat espanyol⁽¹⁵⁾. Per un altre costat, tenim les semianalfabets que representava un 1,71% i els qui sí sabien llegir i escriure suposaven un 8,38%.

En vint-i-tres anys de funcionament de l'escola i l'augment de matrícula en l'escola elemental a càrrec d'En Juan Bautista Beneito, així com l'activitat educativa de l'escola de xiquetes i la d'adults, haurien de considerar-se indicadors que, d'alguna manera, tenien que haver fet augmentar el nombre de banyerencs que sabrien llegir i escriure. La realitat, com s'ha vist, era completament distinta i les raons no eren únicament les pròpies de la vida escolar; la realitat social, l'economia del moment i la política educativa del govern sí que seran indicadors fiables d'aquesta situació tan caòtica, no sols a Banyeres, sinó a tot l'Estat espanyol.

Davant d'aquesta situació, l'esforç de l'escola elemental de xiquets anava encaminada a baixar el nivell d'analfabets a Banyeres, ja que així es pot deduir del

pressupost corresponent a aquesta escola des de 1859 fins 1870. La principal activitat de l'escola elemental de Banyeres estava centrada en l'ensenyament de la lectura i l'escriptura. Aquesta hipòtesi ens ajuda a confirmar les dades que hem vist abans. Dels xiquets que hi havia matriculats, el nombre més elevat era de 6 anys, mentre els xiquets que podrien rebre un ensenyament destinat a superar els exàmens de l'ensenyament superior, eren ben pocs.

Però, a banda dels llibres de text i els mètodes utilitzats per a l'ensenyament de la lectura i l'escriptura, l'escola comptava amb un altre material didàctic relacionat amb l'agricultura i la geometria: tres compasos de peses daurades, encerat modern, termòmetres, col·lecció de mesures mètriques, etc.⁽¹⁶⁾

Un altre material reflectit al pressupost era el referent als pupitres, armaris per als llibres, tinters, clarió, oli, petroli i demés material fungible que, conjuntament amb un calendari, una nova tarima de fusta, un crucifix, un braser, un rellotge de paret, cresols i altre material, dotaven amb mínims tant l'escola elemental i com la d'adults.

---

(15) Aquestes dades han seguit extretes de les publicades per Francisco Asensi i les elaborades per Lorenzo Luzurriaga publicades per Mariano Pérez Galán en *La Enseñanza en la Segunda República*, Ed. Mondadori. Madrid, 1988 pàg. 20. Les dades corresponents a l'analfabetisme referides a l'Estat espanyol contemplen tots els grups d'edat sense especificar l'últim any d'escolaritat, consideració que es podria fer respecte de les dades facilitades per Francisco Asensi. Per últim, cal especificar que per analfabet s'enten aquella persona que no sap llegir i ni escriure, per semianalfabet aquella persona que sap llegir però no escriure i també aquelles que sabent llegir i escriure entenen amb dificultat allò que lligen i escriuen poc més que el seu nom, mentre que per persona alfabetaria seria la que sí sap llegir i escriure.

(16) Aquest material està comptabilitzat en els pressupostos, uns en la secció de material, neteja, etc. i d'altre en utensilis per a xiquets pobres als pressupostos de 1859 a 1870.

gens. La major part de les despeses estaven consignades en el capítol destinat a mobiliari i endreç front a un pressupost que dedicava, al capítol per als xiquets pobres, quantitats prou inferiors. Així i tot, rara era l'ocasió que la Junta Provincial d'Instrucció feia alguna consideració o recomanació a l'hora d'aprovar el pressupost.

La normativa establia que, en els pressupostos de l'escola, el quals havien d'estar realitzats pel mestre, s'havia de destinar la meitat a la andreç del local i material d'endreç i didàctic, mentre que l'altra meitat s'havia de destinar per a llibres, plomes, paper i demés material dels xiquets que els seus pares no pogueren fer front a aquest despesa. Els pressupostos elaborats per En Juan Bautista Beneito, no segueixen la normativa, llevat dels pressupostos corresponents a 1859 a 1863, els quals sí segueixen aquesta legalitat, la resta es veu incrementat l'apartat destinat a endreç del local, en detriment del destinat a material per als xiquets pobres. De tota manera, amb una anàlisi més detinguda, podem observar que els

pressupostos estan elaborats de manera que en el capítol corresponent a endreç del local hi ha incloses despeses que, de ben segur, estaven destinades per a l'ús dels xiquets amb menys recursos.⁽²⁰⁾

Únicament cal fer la menció de dos excepcions, la del pressupost de 1863-64 el qual es redueix a la meitat i el pressupost del curs 1865-66 on hi han 71 escuts de superàvit. Tot fa pensar que el pressupost del curs 64-65 va estar reduït per una raó, i és que en 1865 es va demanar una subvenció al Govern Central per a la construcció d'una nova escola. Cosa que no es va complir ja que l'Administració provincial no veia certes garanties respecte a la capacitat econòmica de l'Ajuntament a l'hora de fer front a aquesta despesa.⁽²¹⁾

Respecte a l'ensenyament de les xiquetes, sols tenim dades respecte al material que hi havia i que, situant el document d'acord amb el material descrit, l'inventari consultat es pot situar cronològicament cap a finals de 1860, encara que hi ha referències a la

seua existència al llarg de les descripcions dels diferents pressupostos consultats.⁽²²⁾

Igual passa amb l'escola d'adults nocturna, on en nombroses ocasions apareixen conceptes en els pressupostos destinats a aquesta escola. Podem observar com existeix una escola d'adults a Banyeres, amb 2.564 habitants quan la Llei Moyano estipulava en el seu article 106 que es fomentaria aquest tipus d'ensenyament en ciutats amb més de 10.000 ànimes, amb la finalitat de facilitar la instrucció d'aquelles persones que volien adquirir més coneixements o que havien rebut un ensenyament descuidat.

El mateix establia, pel que fa a les escoles de pàrvuls, que segons es desprèn de les dades consultades, també estava arreglada en l'escola a càrrec d'En Juan Bautista Beneito. Eren el grup de 12 alumnes de 4 anys i el format pels alumnes de 5 anys que n'eren 27 xiquets.⁽²³⁾ Un total de 39 alumnes eren els que formaven l'escola de pàrvuls que, de ben segur, estarien

---

(20) Reial Ordre de 29 de desembre de 1858, disposant lo convenient per al compliment de la llei de 9 de setembre de 1857 en lo relatiu a la primera ensenyança. Villalain Benito. Op. cit. pàg. 167.

(21) Veg. *Banyeres: Estudio Histórico-Geográfico y Cultural de la Villa*, pàg. 243.

(22) Dels documents conservats conjuntament amb els pressupostos, inventaris, matricules i demés material, apareix una llista de material de l'escola de xiquetes. Veg. apèndix.

(23) Article 106 de la Llei d'Instrucció pública de 9 de setembre de 1857. Per R.O. de 1836 van ser creades les escoles de pàrvuls, però la seua implantació sembla que va ser escassa, encarregant a les autoritats provincials el seu foment. Una altra R.O. de 1853 va renovar l'anterior, però també de poca aplicació. Tindrà que ser en 1882 quan s'estableixen les escoles de pàrvuls gratuïtes, per als xiquets de 3 a 7 anys i regides per mestres i auxiliars, d'acord amb els principis pedagògics de Froebel i els seus jardins d'infantesa baix els auspicis de La Institución Libre de Enseñanza. Quan es parla d'ànimes es fa referència a aquelles persones que d'acord amb el pagament dels seus impostos tenien una sèrie de drets, com era el del vot.

escolaritzats amb els altres xiquets majors de 6 anys.⁽²⁴⁾

La manca d'escoles era evident: no tenim cap constància que es dugueren endavant obres a Banyeres de Mariola per a la construcció de nous edificis destinats a escoles, fins ja ben entrat el segle XX.

Un fet important i que cal destacar en el període que ara ens ocupa, és el referit a l'edifici escolar. Segons les dades consultades, sembla ser que l'edifici destinat per a l'escola elemental de xiquets estava ubicat al mateix edifici que l'hospital de beneficència. Així el descriu En Victoriano Martínez Francés en 1869:

“El Local de la escuela es propio del pueblo, pero construido expresamente para hospital. Consiste en una sala rectangular y sus dimensiones son las siguientes: longitud 17 metros, latitud 4 metros. Caben en ella 100 alumnos. Está situada en el piso bajo; tiene cuatro ventanas al mediodía y una al oeste, cada cual con sus correspondientes cristales; el suelo está enladrillado, las paredes blanqueadas y pintadas, el techo en

buen estado; Las puertas y cerraduras están en buen estado y corrientes; La habitación del maestro es propia del mismo, pero retribuida por el Ayuntamiento.”⁽²⁵⁾

En aquesta còpia on apareixen les dades referides a la quantitat d'alumnes que hi podien caber, hi ha una correcció que diu *“incapaz de contener higiénicamente los 100 niños que asisten a ella”*⁽²⁶⁾

No sabem per quina raó va optar per eliminar el text *“incapaz de contener los 100 niños que asisten a ella”* i el va substituir per *“cabem cómodamente 100 alumnos”*. Lo veritablement cert és que, amb 68 m², pogueren cabre comodament la quantitat d'alumnes que es menciona. Una altra cosa serà l'assistència real a l'escola, com podem comprovar més endavant.

De totes les maneres, huit anys abans d'aquesta descripció, l'Ajuntament de Banyeres va encetar un procés per a dotar el poble de locals apropiats i adequats per a l'ensenyament.

És així com, en el Ple de 1861, s'acorda estudiar quins locals són els més ajustats

a la necessitat, veient-se que els del carrer Major, casa destinada a forn vell i presó vella, són els més indicats⁽²⁷⁾ encomanat el projecte i la redacció del mateix a l'arquitecte José Mas.

Uns mesos després, en juny del mateix any, l'alcalde considera oportú incloure en els pressupostos municipals la partida econòmica destinada per a aquesta finalitat. Tindran que passar quatre anys per a veure quines són les gestions de l'Ajuntament. Efectivament, el ple de l'Ajuntament, reunit en sessió el 11 de setembre de 1865, va demanar una subvenció al Governador Civil, de 1.000 escuts per tal de poder fer front a la construcció de les noves escoles, ja que l'Ajuntament aportava 3.494 escuts i 78 mil lèsimes. El Govern Civil va demanar a la corporació unes garanties mínimes, per tal de poder tirar endavant aquest projecte amb un acord, tant de l'Ajuntament, com de la Junta Local d'Instrucció Pública, on quedarà reflectit que l'import restant corria a càrrec dels pressupostos municipals.⁽²⁸⁾

En sessió plenària del 5 de novembre

---

(24) D'acord amb Antonio Viñao Frago, la pràctica educativa duia a que entre el 75% i el 80% dels menors pertanyents a les escoles de pàrvuls estaven escolaritzats amb els majors de 6 anys. Viñao Frago, Antonio: *La Educación Preescolar y su contexto histórico en el congreso pedagógico de Madrid de 1882*, en *Revista de Ciencias de la Educación*, 113. Madrid, enero-marzo de 1983. En l'escola del mestre En Juan Bautista Beneyto, el 36,4% eren xiquets entre 4 i 5 anys. Serà més endavant quan tindrem constància d'una altra escola de pàrvuls, però de caràcter privat.

(25) Descripció estreta de la còpia de l'inventari realitzat pel mestre Victoriano Martínez, 20 d'abril de 1869.

(26) Inventari amb data 20 d'abril de 1869.

(27) Acta de 14 d'abril de 1861. AMB. Mira Calatayud ens parla en el seu llibre que, ja en 1861, estan instal·lades, definitivament, les escoles al carrer Major (antic forn i vella presó 9), mentre que en el treball del Grup d'Investigació no les ubica en aquest edifici en l'any esmentat. Veg. MIRA CALATAYUD. F.J. *Las calles de Banyeres de Mariola*. Edt. Ajuntament de Banyeres de Mariola. 1999, pàg. 246. I veg. *Banyeres. estudio histórico...* pàg. 242.

(28) Acta d'11 de setembre de 1865 AMB.

del mateix any, el governador envia un escrit preguntant si la corporació podia fer front a la construcció de les noves escoles i habitació per als mestres. A tal efecte, des de l'Ajuntament es contesta que, amb els recursos ordinaris de dos anys, serà suficient. La corporació comptava amb 10 escuts i 500 mil lèsimes en fusta i 90 en calç per a iniciar les obres.⁽²⁹⁾ Davant d'aquesta situació tant delicada, en la qual l'Ajuntament no rebia el finançament suficient per a dur a terme la construcció de les noves escoles, és lògic que no poguera desenvolupar aquell projecte del carrer Major.

La situació descrita per Madoz és contínua durant tota la seua exposició, qualificant de imperdonable, apàtic i descuidat el interès que hi havia per l'ensenyament primari, ja no sols per aquelles persones que pogueren influir en la seua millora, sinó que les crítiques també anaven cap a les famílies que tampoc donaven suport a l'hora de fer anar els seus fills a

l'escola.

Des d'aquesta perspectiva, es podria veure el fet, significatiu, que va patir el aleshores mestre En Juan Bautista Beneito. Es tracta del poc reconeixement que es tenia a la professió del docent.

Lo cert és que, a Juan Bautista Beneito, mestre dedicat a la docència durant 32 anys a l'escola elemental de Banyeres, se li va retirar en 1870 la seua pensió, decisió que no va estar exempta de discussió.

Després del seu esforç i dedicació a la docència a Banyeres, la corporació municipal va acordar prendre aquesta decisió per considerar que encara estava capacitada física i moralment per a exercir de mestre, a més a més, es va argumentar que no havia guanyat l'escola per oposició.⁽³⁰⁾ Se li van retirar les dues terceres parts del seu sou, és a dir, la seua pensió com a mestre.

En aquest any es proclama la Constitució de 1869. És un any revolucionari i, en el camp de

l'educació, no serà una excepció. Es va derogar la llei de juny de 1868, la qual va comportar la major intervenció eclesiàstica en qüestions educatives, establint-se una concepció progressista de l'educació, caracteritzat per la llibertat d'ensenyament.

La llei derogada, a més del control eclesiàstic de l'educació, comportava sotmetre a un control ideològic els mestres, alhora que s'encomana a l'Església encarregar-se de les escoles dels pobles de menys de 500 habitants, així com que l'Església ha de tutelar les escoles en aquells altres casos. Es fa obligatòria la presència dels rectors en les Juntes d'Ensenyament, tant provincials com locals i, fins i tot, ha de vigilar la doctrina cristiana en els llibres de text.⁽³¹⁾

En aquest any, l'Ajuntament de Banyeres canvia de corporació, la qual es elegida de forma democràtica i és a l'hora d'acatar la Constitució de 1869, quan hi ha empleats municipals que no la van jurar.

---

(29) Acta de 5 de novembre de 1865. AMB. També a *Banyeres, estudio Histórico-Geográfico y Cultural de la Villa*. Pàg. 243.

(30) En Juan Bautista Beneyto, segons els nostres càlculs, ja en 1837 venia exercint de mestre, i la normativa no exigia cap tipus d'oposició per a cobrir les places de les escoles. Per exemple, la normativa de 1836 permetia que qualsevol espanyol amb més de 20 anys podia exercir de mestre i, per tant, establir una escola d'educació primària pel seu compte. Únicament havia de presentar un certificat de bona conducta i una petició escrita, encara que per a desenvolupar la tasca de mestre en les escoles públiques sí calia tenir el corresponent títol de mestre. La Llei de 1838 establia que el nomenament dels mestres corresponia als ajuntaments, afegint que els agraciats, no podrien exercir com a mestres sense l'aprovació del cap polític, el qual tenia que escoltar la Comissió Provincial, en aquest cas també calia tenir el títol de mestre. La Llei Moyano, en el seu article 185, establia que "*Las plazas de maestros cuya dotación no llegue a 3.000 reales, y las maestras cuyo sueldo sea menor de 2.000, se proveerán sin necesidad de oposición; pero se anunciará la vacante señalándose un término para presentar solicitudes, y se hará el nombramiento a propuesta de la Junta Provincial de Instrucción Pública, teniendo en cuenta los méritos de los aspirantes.*" En el següent article sí que s'exigia l'oposició per a aquelles places que superàren els 3.000 reals, com era el cas de la plaça de mestre de Banyeres, el qual tenia assignat en concepte de sou 3.300 reals.

(31) Op. Cit. DE PUELLES BENITEZ, Manuel. Pàg. 174.

Eren moments de revolució, de canvis i intents de reformes socials i educatives. La nova Constitució establí la sobirania nacional, la qual estava en mans de les corts. A més a

més, s'establí el sufragi universal (masculí), la llibertat de premsa, d'associació, de reunió, així com la inviolabilitat del domicili i el correu.⁽³²⁾ El veritablement cert és que la

jubilació d'En Juan Bautista Beneito es va veure involucrada en aquest canvi polític i la convulsió social que, com hem dit, va acabar retirant-li la pensió per jubilació en 1870.

(32) Jordi Solé Tura considera aquesta com la primera constitució democràtica de l'Estat espanyol, arreglant el text drets "desconocidos en nuestro constitucionalismo, como la inviolabilidad de la correspondencia, la libertad de trabajo para los extranjeros, la gran extensión de la libre emisión del pensamiento y, sobre todo, recoge por primera vez los derechos de reunión y de asociación." en SOLÉ TURA, Jordi. I AJA. Eliseo.: *Constituciones y periodos constituyentes en España (1808-1936)*. Ed. Siglo XXI. Madrid, 1988. Pàg. 56-62.

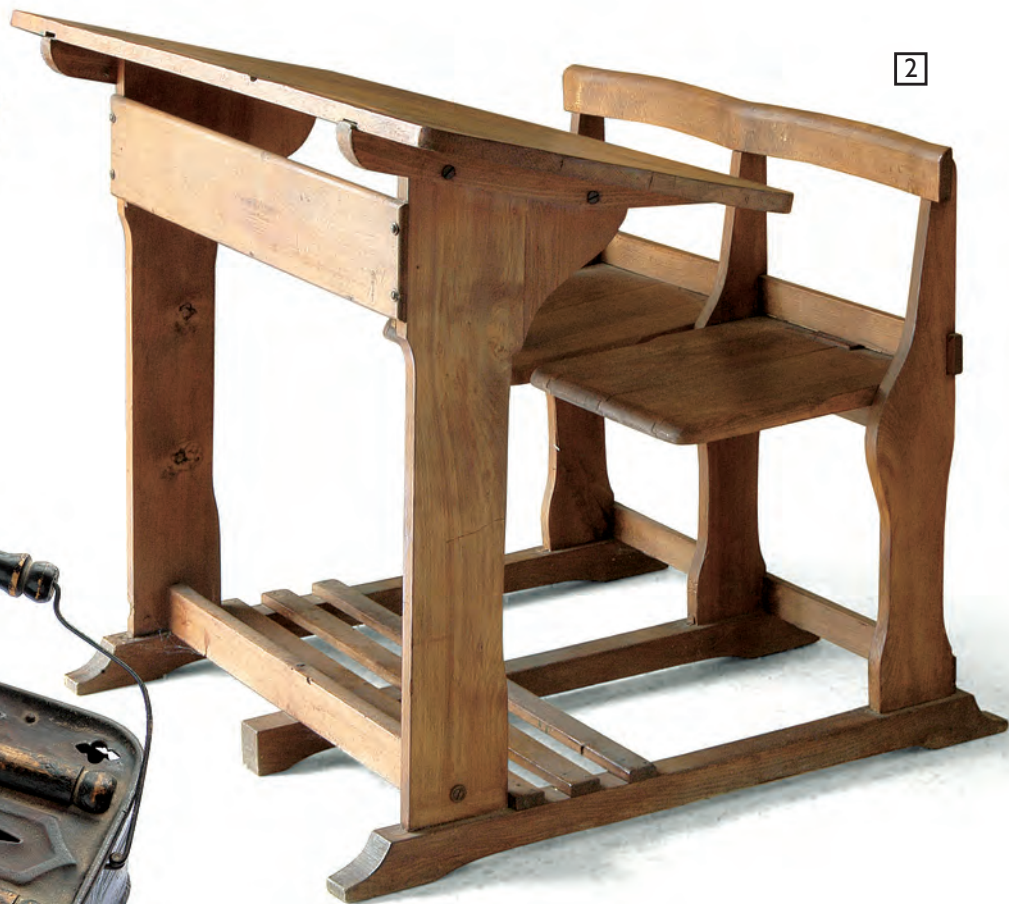
Calculadores mecàniques.

Material exposat

Mobiliari i objectes relacionats amb l'aula

1

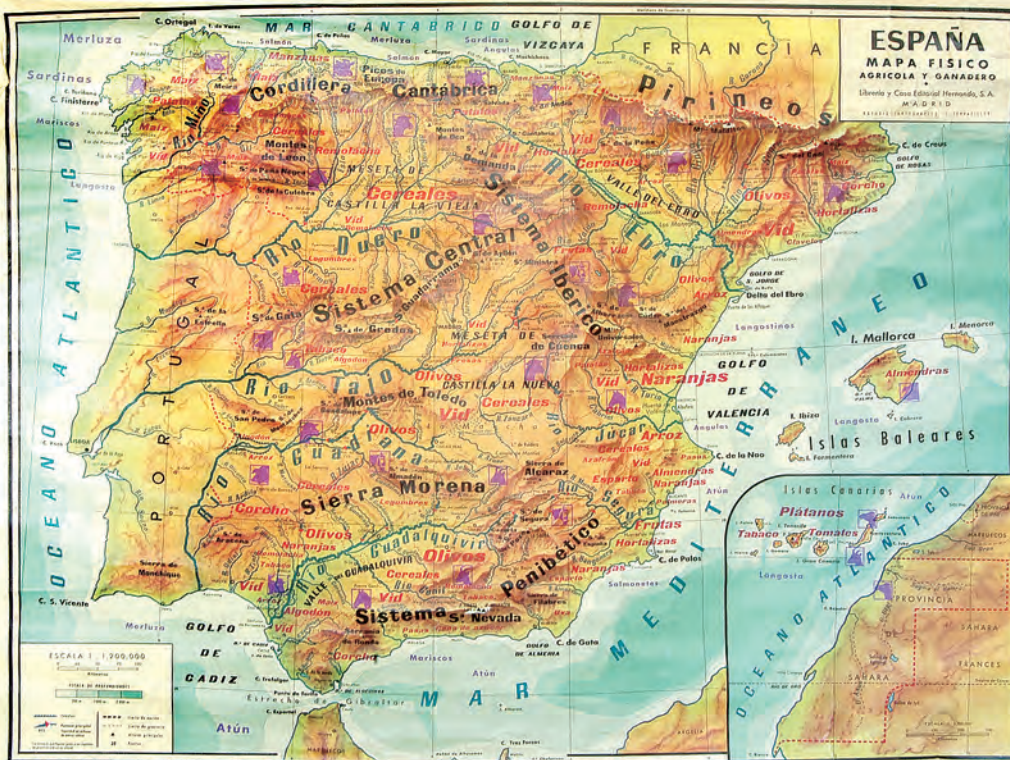
2

3

- 1 Maquineta de fer punta als llapis.
- 2 Pupitre de fusta.
- 3 Escalfador de llauna portàtil.

4

5

4

Mapa físic d'Espanya desplegable.

5

Crucifix d'aula.

6

Tinter de metall amb dos dipòsits de tinta.

6

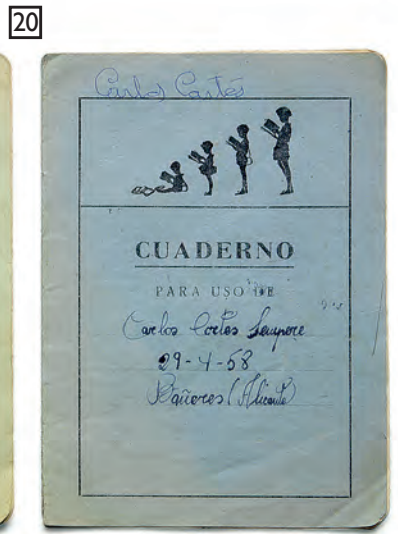
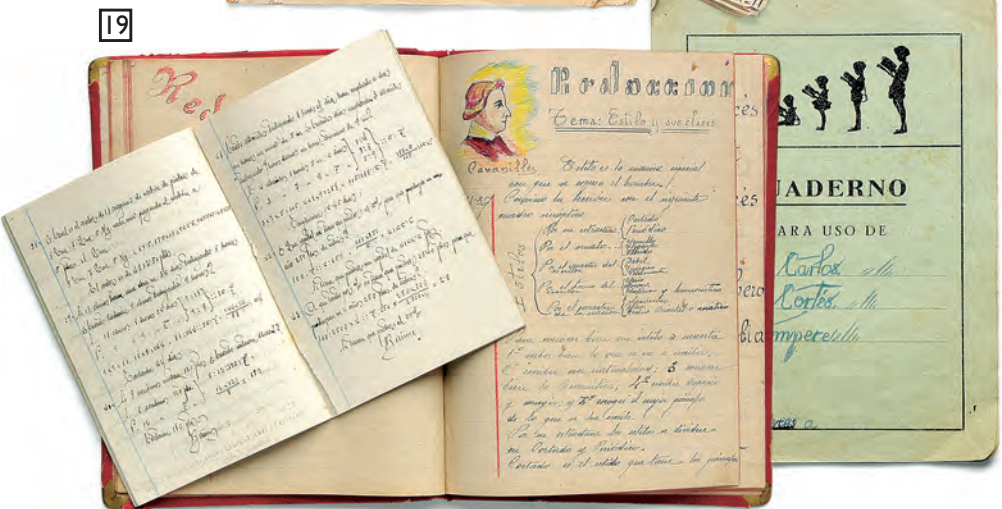
Útils i material didàctic d'escriptura

- 7 Regla plana de fusta.
- 8 Regla semiplana de fusta.
- 9 Caixa de plometes Jaer.
- 10 Plometes Irinoid, Iridium, Andyca i Goya.
- 11 Flascó de tinta Pelikan per a ploma.
- 12 Fulla de paper assecant.
- 13 Llapis de fusta amb mina de carbó.
- 14 Pines per a subjectar papers.

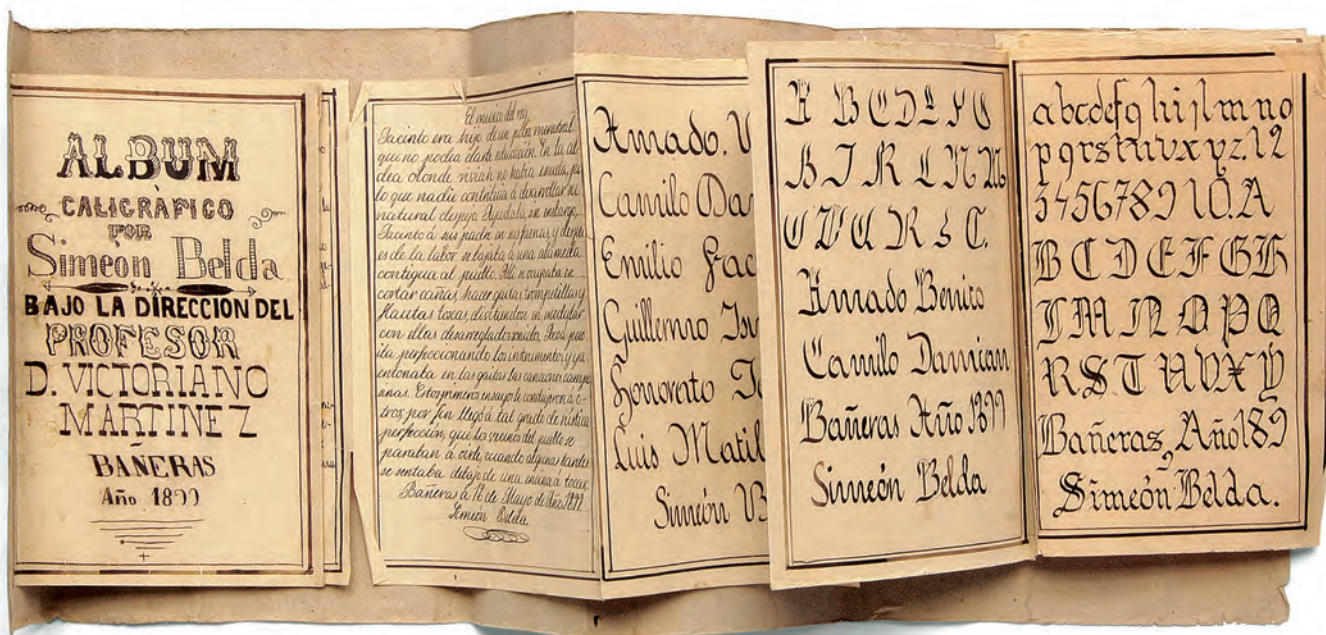

- 15 Plumier de fusta amb tapa decorada.
- 16 Llibre d'escriptura.
- 17 Escriitura sobre paper pautat.
- 18 Paladín.
- 19 Llibre de redaccions, 1937-38-39.
- 20 Quaderns d'escriptura, 1958.

- 21** Lãmines de cal·ligràfia de lletra redona, 1935.
- 22** Quadern caligràfic.
- 23** Quadern escolar per a cal·ligràfia, aritmètica i problemes, 1937-1939.
- 24** Quaderns escolars.

25

26

25

Àlbum cal·ligràfic enquadernat a mà d'un alumne del Mestre Martínez, 1899.

26

Quaderns d'escriptura, cal·ligràfica, anglesa, etc.

Material didàctic d'Àrithmètica i Geometria

- 27 Cartabó de fusta.
- 28 Manual d'aritmètica amb taules.
- 29 Coixinet de tinta.
- 30 Plumier amb departaments.
- 31 Ploma de tinta.
- 32 Quadern d'exercicis, 1951-52.
- 33 Bloc de dibuix, 1985.
- 34 Quadern de numeració romana.
- 35 Quadern d'exercicis matemàtics.

36

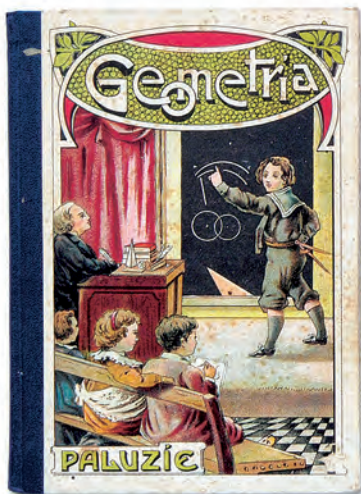

37

38

39

40

36

Quaderns d'exercicis.

37

Àbac, aparell per a fer comptes.

38

Impremta manual.

39

Geometria, 1928.

40

Geometria, 1897.

Equip de l'alumne

- 41 Flascons de tinta estilogràfica Pelikan i Waterman.
- 42 Pissarra de dues cares, 1955.
- 43 Cartera de pell.
- 44 Paper assecant Pelikan amb dibuixos de contes populars, obsequi de la papereria d'Ernesto Belda i Beneito.

45

46

47

45

Lligall de llibres amb tapes de fusta.

46

Carteres escolars de fusta i de cartró.

47

Cartera de fusta decorada.

48 Quadern d'escritura, 1939.
 49 Llibreta d'escritura i dibuix, 1943-44.
 50 Enciclopedia Escolar Segundo Grado.

51 El segundo manuscrito, 1915.
 52 Tinter de vidre.
 53 Llapis de fusta de cedre.
 54 Histoire abrégée des littératures anigienes et modernes, 1922.

55 Vocabulari espanyol alemany, 1941.
 56 Cartera de fusta.
 57 Paper assecant.

Material didàctic de Religió

58

59

60

61

62

- 58 Guardiola per a col·lecta del Domund.
- 59 Manual de religió per a xiquets, 1935.
- 60 Estampetes religioses.
- 61 Quaderns de felicitacions amb fulls decorats per l'alumna, 1942-43.
- 62 Dibuixos dels Manaments de Déu, 1943.

63

LA DOCTRINA DE JESUCRISTO

I
EL CREDOCuaderno
de
Composiciones

65

22

El hijo
pródigo

El Señor, para que la gente lo entendiera bien, ponía comparaciones y ejemplos. Estos ejemplos se llaman parábolas.

Las parábolas de Jesucristo son muy hermosas y muy claras.

Decía el Señor que El es como un padre que tenía dos hijos. Y el más pequeño le dijo:

—Padre, dame el dinero que me toca, que yo me quiero ir a correr mundo y a disfrutar.

El padre se lo dió.
Y el hijo se fué.

Pero pronto se le

48

acabó el dinero y tuvo que ponerse a guardar cerdos. Y estaba muerto de hambre. Y se acordaba de su padre. Y quería ir y pedirle perdón. Y que lo dejara en su casa aunque fuera de criado...

El padre lo estaba esperando siempre. Y apenas lo vió asomar, se puso loco de contento y

lo abrazó contra su pecho; y como venía casi desnudo, mandó que le pusieran el vestido más precioso que hubiera en la casa y que mataran un becerro cebado, para celebrar una gran fiesta, porque había vuelto a encontrar al hijo de su corazón.

Así nos recibe el Señor, cuando, después de hacer un pecado, le pedimos que nos perdone.

49

64

- 63 Quadern de composicions
La Doctrina de Jesucristo, 1943.
- 64 Revista *La Milagrosa y los niños*,
any 1926, 1927 i 1928.
- 65 Llibre de text *Hemos visto
al Señor*, 1962-63.

Material didàctic de Ciències Socials

66

67

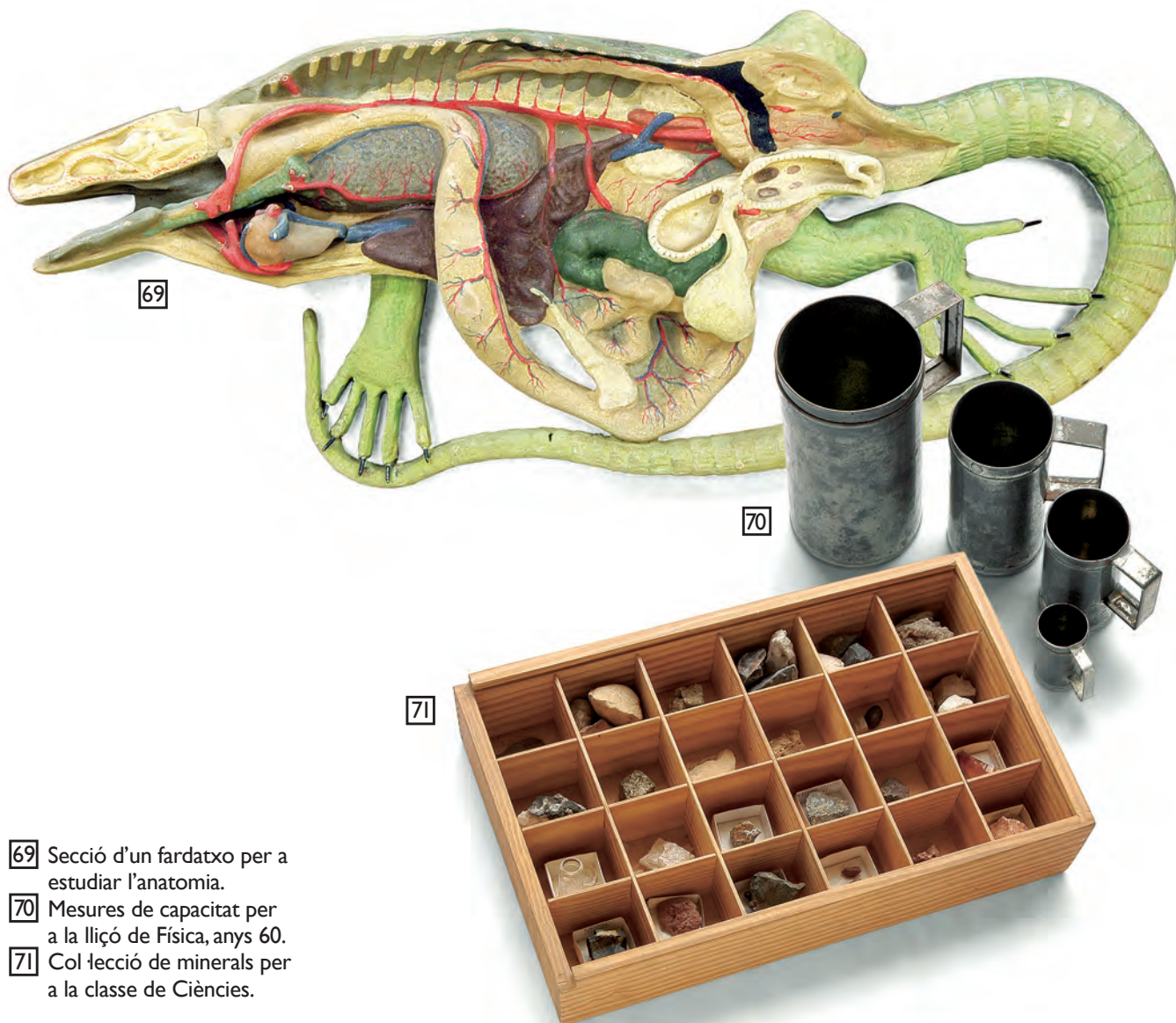
- 66 Mapa polític d'Europa.
- 67 Atlas geogràfic universal, 1960.
- 68 Globus terraqüi per a la classe de Geografia.

68

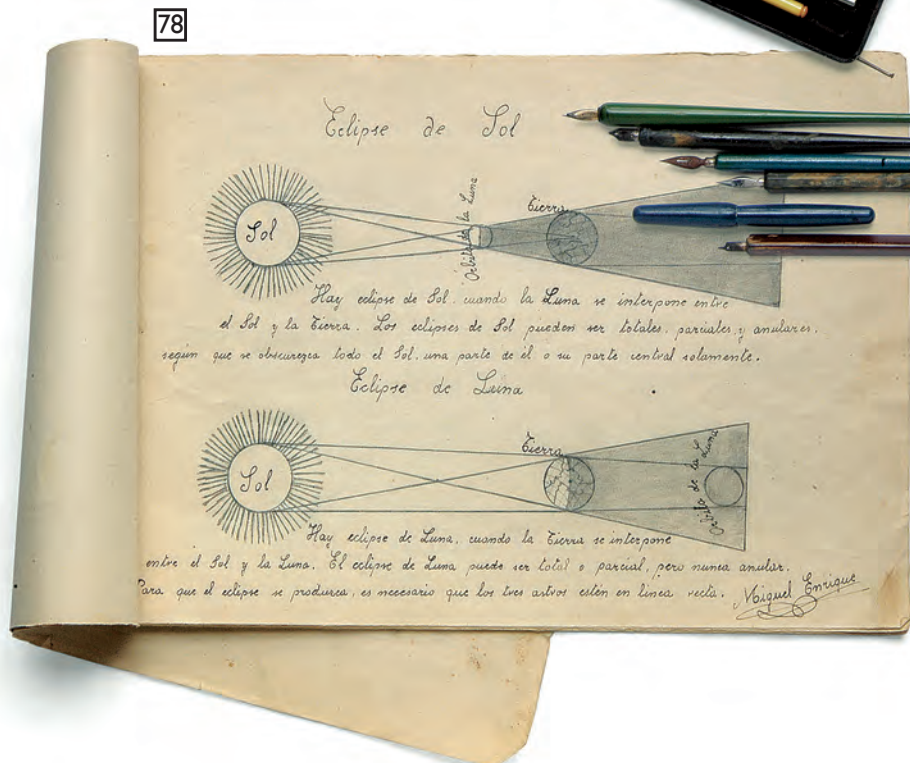
Material didàctic de Ciències Naturals

- 69 Secció d'un fardatxo per a estudiar l'anatomia.
- 70 Mesures de capacitat per a la lliçó de Física, anys 60.
- 71 Col·lecció de minerals per a la classe de Ciències.

Útils i material didàctic de Dibuix

- 72 Cartabons de fusta.
- 73 Regla cúbica de fusta.
- 74 Regla plana metàl·lica.
- 75 Plumier de fusta.
- 76 Estoig amb joc de compàs i transportador d'angles.
- 77 Conjunt de plomes per a diferents tipus d'escriptura.
- 78 Quadern d'exercicis, 1950-51.
- 79 Compàs metàl·lic amb apertura fixa, anys 40.

Útils i material didàctic de Costura

- 80 Labor escolar de punt de creu amb fil de llana, 1953.
- 81 Maneguins de tela de lli per a evitar tacar-se les mànigues amb tinta.
- 82 Labor escolar de tela de lli amb punt de calat.
- 83 *Curso completo de Enseñanza Primaria, Grado elemental.*
- 84 Labor escolar: vestit de paper realitzat en classe de costura.
- 85 Capell de cartró.

86

87

88

89

- 86 Labor escolar brodada a punt de creu.
- 87 Bastidor de sobretaula per a brodar a mà.
- 88 Labor escolar amb tela de lli amb 9 punts diferents de calat.
- 89 Caixa de fusta decorada.

Jocs didàctics, còmics, cortes i cromos

92

90

91

- 90 Còmics de la col·lecció Tres hadas.
- 91 Caixa amb cromos infantils.
- 92 Col·lecció de còmics de El Guerrero del antifaz, Capitán Coraje i El Capitán Trueno.

93 Àlbums col·leccionables de cromos.

94 Còmic infantil Pulgarcito.

95 Còmics: El Jabato i Roberto Alcázar y Pedrín, 1956-57.

93

94

95

Jocs infantils i jocs escolars

96

97

98

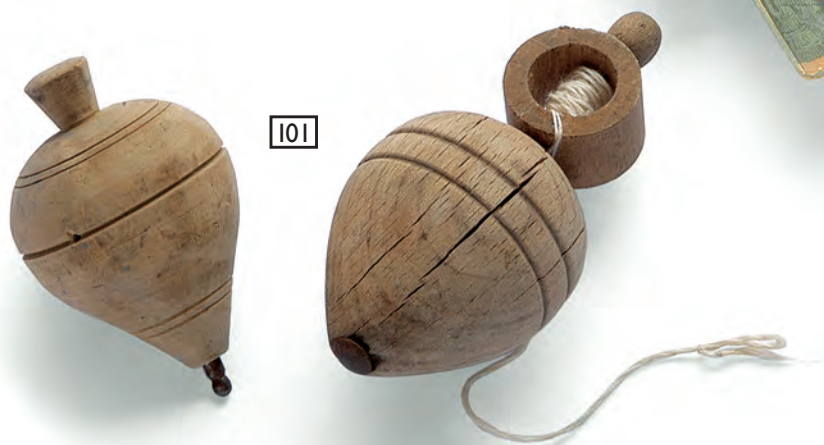
- 96 Nina amb vestit d'uniforme escolar.
- 97 Diàbolo.
- 98 Joc de fusta.
- 99 Cèrcol amb guia de ferro.

99

100

101

100 Joc francès amb daus i cromos.
101 Joc de la trompa.

102

103

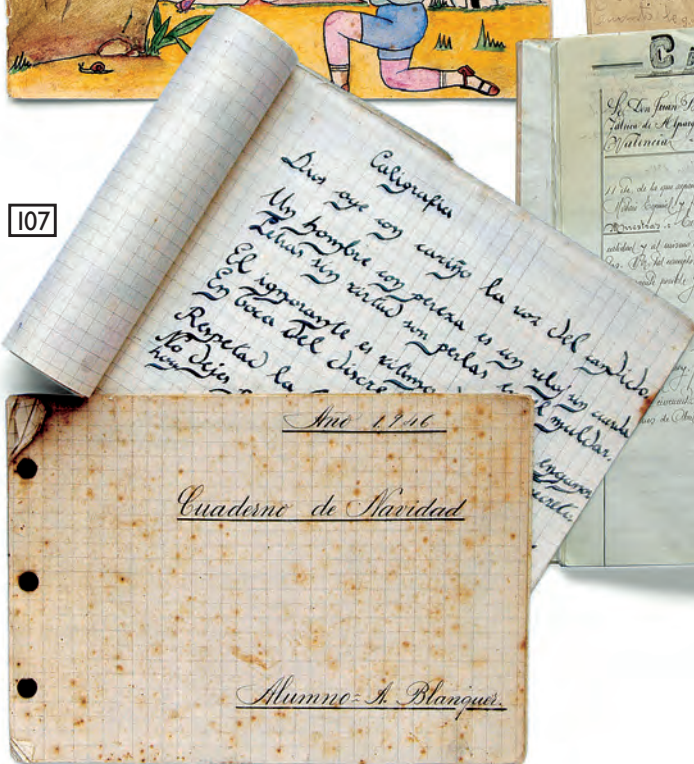
102 Col·lecció de nines de cartró pedra.
103 Instruments musicals.

Treballs d'alumnes

104

107

105

106

- 104 Jaimín el holgazán, conte realitzat per una alumna.
- 105 Quadern cosit a mà, 1954.
- 106 Quadern d'anàlisi de lletra redona, 1938.
- 107 Quaderns de Nadal, 1946 i 1948.

Documents del mestre

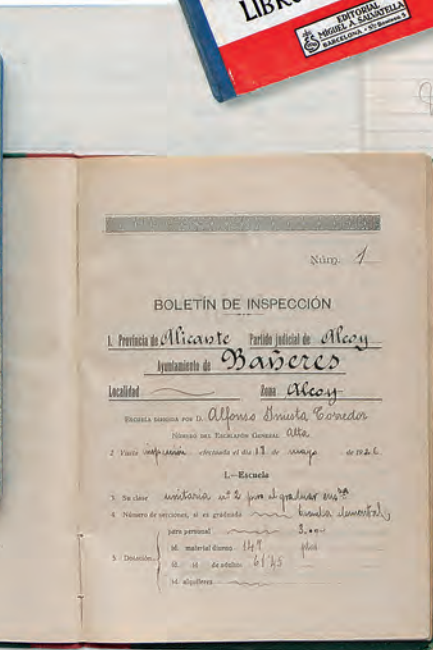
- 108** Ley y Reglamento de Magisteri.
- 109** Bloc de notes del Mestre Martínez, 1885.
- 110** Pressupost del Mestre Martínez per al curs 1901.
- 111** Hoja de servicios y méritos del Mestre Martínez, 1901.
- 112** Rebuts de material d'aula del Mestre Martínez.

- 113 Problemas Salvatella, llibre del mestre.
- 114 Problemas ilustrados de cálculo mental per al mestre, 1933.
- 115 Visites d'inspecció d'Alfons Iniesta, 1957.
- 116 Libro de actas de la Junta de Maestros d'Alfons Iniesta, 1957.
- 117 Boletín de Inspección d'Alfons Iniesta, 1926.

115

117

116

Títols de mestre

118 Títol de Mestre d'Instrucció de Primària, 1864.

119

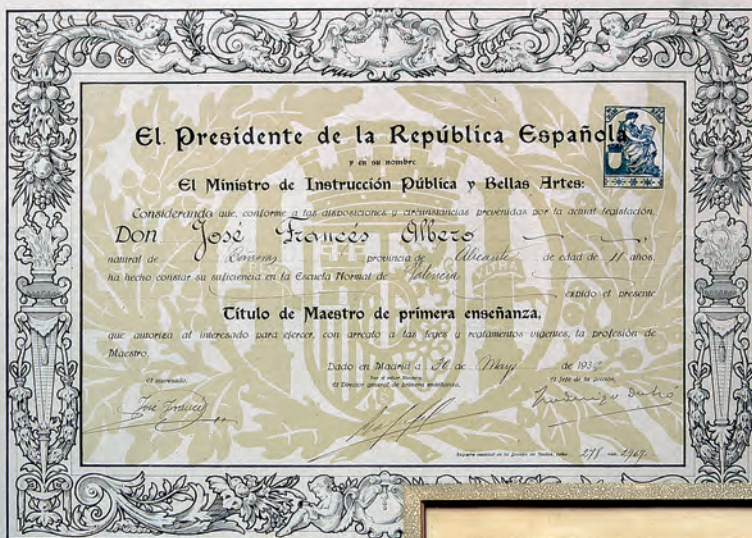

120

119 Títol de Mestre d'Ensenyament Primari, 1919.

120 Títol de Mestre d'Ensenyament Primari, 1928.

121

122

121 Títol de Mestre
 d'Ensenyament, 1936.

122 Títol de llicenciat en
 Dret, 1950.

Documents d'alumnes. Butlletí de notes

123

Registrado al folio ..... con el núm. .... del libro correspondiente en la
Cruzeta Unitaria nº 2 Bañeres

Don *Miguel Enrique Belda*
 de *13* años, natural de *Bañeres*
 provincia de *Alicante* ha hecho constar su suficiencia en los Estudios de
 Educación Primaria ..... y de acuerdo con lo previsto en la legisla-
 ción vigente, se le ha expedido el CERTIFICADO DE ESTUDIOS PRIMARIOS
 en *Bañeres* a *1* de *Octubre* de 1952.
 EL INTERESADO *Miguel Enrique* EL MAESTRO O DIRECTOR *Nicolás Viana*

123

Certificat d'estudis primaris, 1950.

124

Butlletí mensual de notes, 1924.

125

Butlletí de notes quinquenals, 1963-64.

124

Escuelas de Ntra. Sra. de los Desamparados
 Dirigidas por las Hijas de la Caridad

BOLETIN MENSUAL DE LA ALUMNA
 Srta. *Soledad Catalayud Cortés*
 Mes de *192* Curso *Sección*

EDUCACIÓN

Conducta y Urbanidad	<i>9</i>	Lecciones	<i>4</i>
Orden y limpieza	<i>10</i>	Deberes escritos	<i>8</i>
Aplicación	<i>1</i>	Asiduidad	<i>5</i>

COMPOSICIONES

Doctrina y Oraciones	<i>4</i>	Aritmética	<i>4</i>
Historia Sagrada	<i>5</i>	Geografía	<i>3</i>
Lectura	<i>7</i>	Historia de España	<i>3</i>
Escritura	<i>4</i>	Geometría	<i>3</i>
Gramática y Análisis	<i>3</i>	Dibujo	<i>3</i>
Narraciones	<i>2</i>	Labores	<i>3</i>

GASTOS DE COLEGIO

Mensualidad de .....
 Gastos menores, Papeles, plumas, lápices, cuadernos, etc. ....
 Libros .....

La Superiora,
Sor Praxedes Oteiza

TOTAL .....
Bañeres 31 de Octubre de 1924

OBSERVACIONES: N. B. — 10 y 9. Sobresaliente; 8 y 7. Notable; 6 y 5. Bueno; 4 y 3. Aprobado; 2 y 1. Suspenso.

125

RESUMEN DEL AÑO

	Octubre		Noviembre		Diciembre		Enero		Febrero		Marzo		Abril		Mayo		Junio		
	1º	2º	3º	4º	1º	2º	3º	4º	1º	2º	3º	4º	1º	2º	3º	4º	1º	2º	
Religión																			
Latín																			
Ciencias																			
Matemáticas																			
Francés																			
Política																			
Conducta																			

F I R M A S

V.º DIRECTORA ..... V.º FAMILIA .....

Octubre ..... Octubre .....

Noviembre ..... Noviembre .....

Diciembre *Sor María Guzmán* Diciembre .....

Enero ..... Enero .....

Febrero ..... Febrero .....

Marzo ..... Marzo .....

Abril ..... Abril .....

Mayo ..... Mayo .....

Junio ..... Junio .....

Fin de curso ..... Fin de curso .....

CONCEPTOS	PUNTUACION			
	Primor trim.	Segun. trim.	Tercer trim.	Media (4-0)
Alfabetización				
Lectura.....	3	5	6	4,50
Escritura.....	1	4	3	2,75
Dibujo.....	3	3	5	3,75
Caligrafía.....	3	5	5	4,33
Alfabetización				
Religión.....	6	8	8	4,33
Geografía e Historia.....	1	2	3	2
Lenguas.....	2	2	3	2,33
Matemáticas.....	4	5	5	4,75
Formación del espíritu moral.....	1	1	3	2
Educación Física.....	1	1	1	1
Alfabetización				
Ciencias Naturales.....	1	2	2	1,75
Trabajos Manuales.....	1	1	1	1
Prácticas Taller.....				
Formación para el hogar.....				
Hábitos				
Deberes.....	5	6	7	6
Conducta.....	8	8	8	8
Puntualidad.....	8	7	8	7,75
Aseo.....	8	8	8	8
Faltas				
Justificados.....	9	11	12	11
No justificados.....				

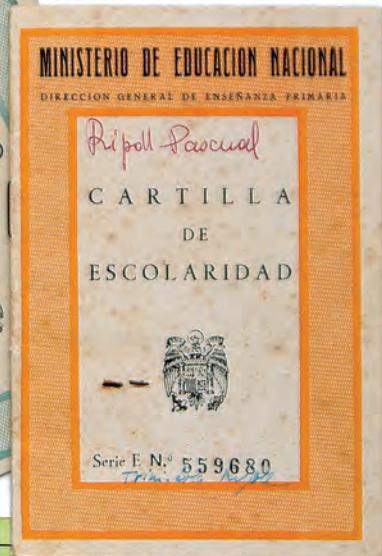
Firma del Maestro: *José María...*
 Entero: Firma del padre: *Enrique Jans...*

1.º trimestre
 2.º trimestre
 3.º trimestre

CONCEPTOS	PUNTUACION			
	Primor trim.	Segun. trim.	Tercer trim.	Media (4-0)
Alfabetización				
Lectura.....	4	4	4	4
Escritura.....	4	4	4	4
Dibujo.....	5	5	5	5
Caligrafía.....	5	5	5	5
Alfabetización				
Religión.....	8	9	9	8,75
Geografía e Historia.....	3	4	4	3,75
Lenguas.....	3	3	3	3
Matemáticas.....	6	6	6	6
Formación del espíritu moral.....	3	4	4	3,75
Educación Física.....	1	2	2	1,75
Alfabetización				
Ciencias Naturales.....	3	3	3	3
Trabajos Manuales.....	1	1	1	1
Prácticas Taller.....				
Formación para el hogar.....				
Hábitos				
Deberes.....	4	8	8	7,75
Conducta.....	8	8	8	8
Puntualidad.....	8	8	8	8
Aseo.....	8	8	8	8
Faltas				
Justificados.....	5	16	17	12,7
No justificados.....				

Firma del Maestro: *José María...*
 Entero: Firma del padre: _____

1.º trimestre
 2.º trimestre
 3.º trimestre

[126]

[127]

[128]

	ENERO	FEBRERO	MARZO	ABRIL	MAYO	JUNIO	JULIO	AGOSTO	SEPTIEMBRE	OCTUBRE	NOVIEMBRE	DICIEMBRE
1. HABILIDADES												
1.1. Habilidad de expresión.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
1.2. Precisión de conceptos.....	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
2. LENGUAJE												
2.1. Comprensión lectora.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
2.2. Velocidad lectora.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
3. ESCRIBIENDO												
3.1. Ortografía.....	notable	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
3.2. Redacción.....	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien
3.3. Caligrafía.....	suficiente	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
4. LENGUAJE ORAL												
5. MATEMÁTICA												
5.1. Números.....	notable	suficiente	bien	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente
5.2. Operaciones.....	notable	suficiente	bien	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente
5.3. Aplicaciones.....	suficiente	bien	notable	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente
6. EXPRESIONES												
6.1. Dibujo - Plástica.....	bien	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
6.2. Musical.....	bien	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
6.3. Manipulativo.....	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien
6.4. Educación Física (dinámica).....	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien	bien
7. EXPERIENCIAS												
7.1. Ciencias Naturales.....	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente
7.2. Ciencias Sociales.....	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente	suficiente
8. FORMACIÓN RELIGIOSA												
8.1. Instrucción religiosa.....	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente	sobresaliente
8.2. Vida religiosa.....	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
9. HÁBITOS												
9.1. Puntualidad.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
9.2. Aseo personal.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
9.3. Cuidado de las cosas.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
9.4. Colaborar con los compañeros.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
9.5. Colaborar con el profesor.....	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable
10. RESUMEN												
10.1. Resumen general.....	notable	bien	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	notable	bien

OBSERVACIONES AL DORSO

[126] Cartilla d'escolariat, 1954-56.

[127] Cartilles d'escolariat, anys 1960 i 1963.

[128] Butlletí de notes, 1973-74.

Documents d'alumnes. Bandes i diplomes

129

129 Diploma de mèrits
contraïdos, 1970.

130 Bandes de conducta i aplicació.

131 Bitllet de 5 punts de
Premio a la aplicació.

Premio a la aplicació

5 PUNTOS

131

130

132

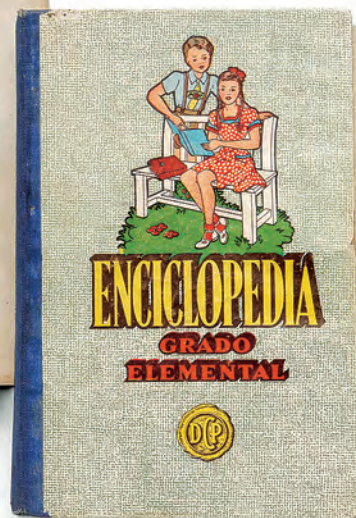
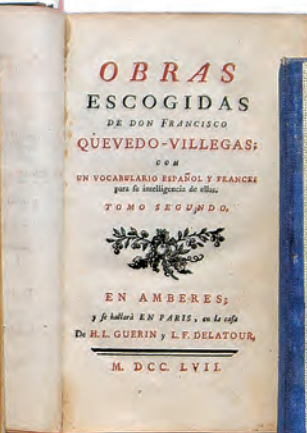

133

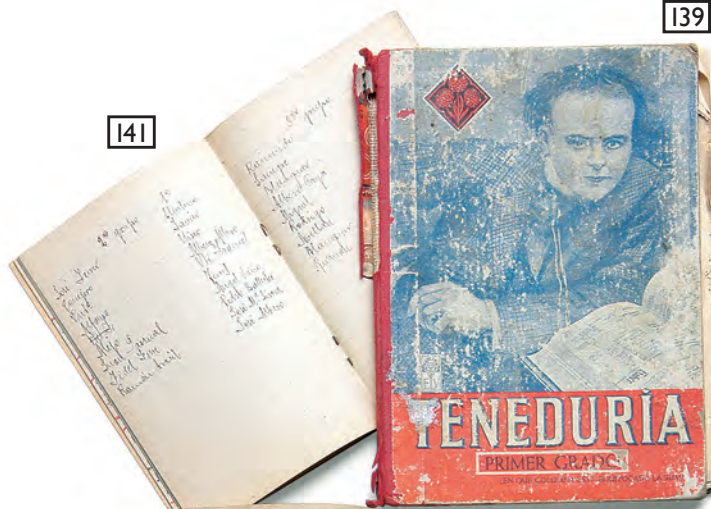
132 Diploma per mèrits, 1973.

133 Diploma a l'aplicació i constància en l'estudi, 1925.

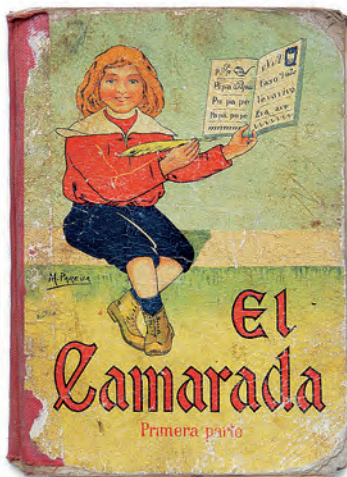
Libres

- 134 Lara en la escuela, 1930.
- 135 Francisco de Quevedo, Obras escogidas, 1757.
- 136 Enciclopedia Grado Elemental, 1946.
- 137 Don Quijote de la Mancha per a l'ús dels xiquets, Miguel de Cervantes, 1945.
- 138 Programas de Primera Enseñanza, 1902.

139

142

139 Teneduría Primer Grado, 1958.

140 Enciclopedia Ciclo-Pedagógica Grado Superior, 1968.

141 Quadern.

142 El Camarada, 1924.

143 Quaderns de comptabilitat de diari i major.

144 Xecs i lletres de canvi per a lliçons de comptabilitat, 1960.

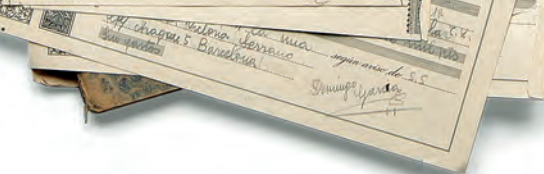
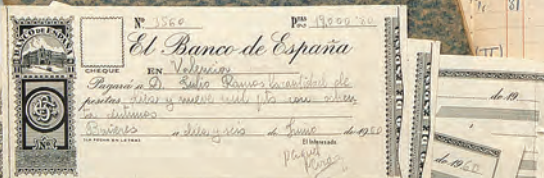
143

144

Mercaderías		Haber	
	Venta al contado	3	3485
	Venta a 30 días	8	21750
	Ventas de hoy	10	24050
	11 de 2500 - 14 garbanos	12	27370
	Venta a M. de 1/2 por.	15	31850
	Importe a M. de 1/2 por.	16	50132.50
	Venta al contado	18	35420
	" " " "	20	6100
	Boletines en almacén	24	13020
	" " " "	31	5675
	Venta al contado	34	7960.50
	Existencias en almacén	35	8258.50
	" " " "	37	303
	" " " "	41	897
	Venta al contado y por medio	45	220225
	Ventas de hoy	64	99828.50
			2602867.50

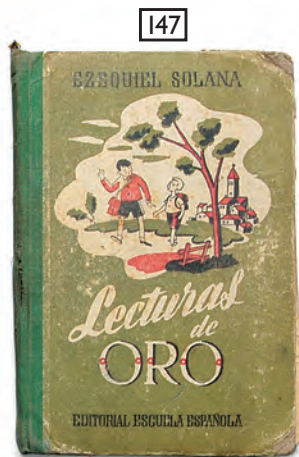
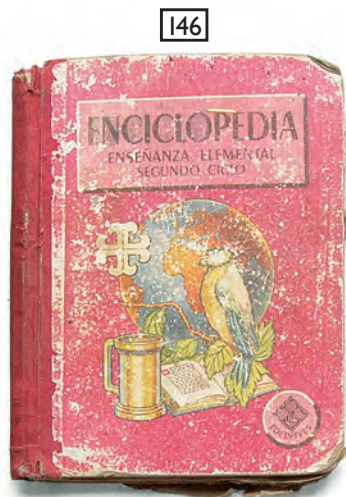
140

de tipo 20 gms. de 4%
 euros reunidos
 lo pague por un caso
 de peñeros

- 145 Enciclopedia Tercer Grado Álvarez.
 146 Enciclopedia de Enseñanza Elemental Segundo Ciclo, 1956.
 147 Lecturas de oro.
 148 Nuevo Catón.

- 149 Promesa, 1956.
 150 Viaje infantil, 1963.
 151 Cálculo moderno.
 152 Aritmética Primer Grado.

153

154

155

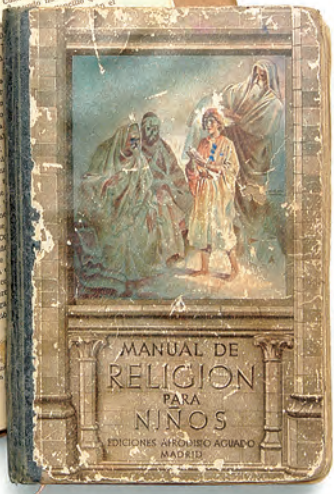

156

158

157

- 153 Diccionario manual e ilustrado de la lengua espanyola, 1927.
- 154 Rimas de Gustavo Adolfo Bécquer.
- 155 Dolors, humoradas, cantares, i pequeños poemas de Ramón de Campoamor.
- 156 Gramática elemental de la lengua castellana, 1901.
- 157 Manual de religión para niños, 1941.
- 158 Catecismo explicado con gráficos y ejemplos, 1944.

- 159 *Ortografía española*, 1961.
 160 *Consultorio ortográfico por llaves*, 1942.
 161 *Ortografía Práctica*, 1943.
 162 *Enciclopedia Álvarez*.
 163 *Países y Mares*.
 164 *Enciclopedia segundo curso*, 1940.
 165 *Diccionario Ilustrado de la Lengua Española*, 1935.
 166 *Gramática Castellana*.
 167 *Libre d'aprenentatge a la lectura Sonata*, 1967.

168

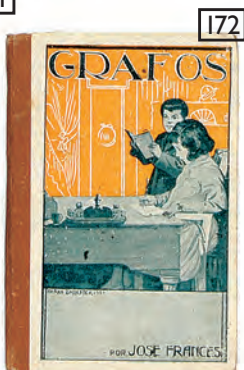
169

170

171

172

173

174

175

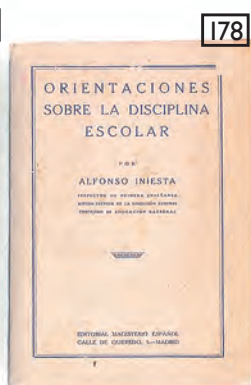

176

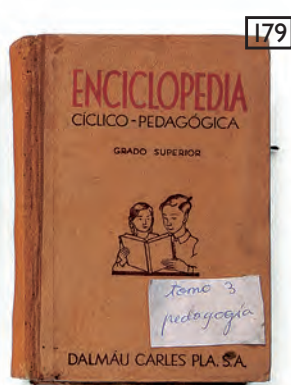
- 168 Enciclopedia Grado Preparatoria, 1946.
- 169 Tesoro de las escuelas, 1916.
- 170 Geografía para niños, 1901.
- 171 El libro de la escuela, 1920.
- 172 Grafos, per a l'aprenentatge de l'escriptura de diversos tipus de documents oficials.
- 173 El Buen Hablista.
- 174 Guía del artesano, per a l'ensenyament de documents d'ús més freqüent, 1921.
- 175 La joven bien educada, 1915.
- 176 Higiene y economía doméstica, 1921.

177

178

179

- 177 España sobre todo, 1930.
178 Orientaciones sobre la disciplina escolar d'Alfons Iniesta, 1941.
179 Enciclopedia Cíclico-Pedagógica Grado Superior, 1946.
180 Historia de España, 1907.
181 Agricultura, 1901.
182 Programas Generales de Primera Enseñanza, 1908.
183 Historia de España, 1903.
184 Biblioteca de las escuelas. Historia patria, 1915.
185 Historia de España, 1908.

180

181

182

183

184

185

Testimonis

Amparito Tortosa

Vaig a contar-vos com eren les coses quan jo anava a escola.

Jo vaig tindre a una mestra que li deien la senyora Maria i allí vaig aprendre a fer palets i més palets. Estàvem avorrides i al mateix temps que fèiem això apreníem la taula de multiplicar.

Apreníem bé la taula, per que la repetíem moltes vegades. Al remat te la sabies de memòria. A més a més, la meua mare me la repassava a casa abans de dormir.

Després d'aquesta mestra, vaig tindre una que li deien la senyora Patrocínio, que ja t'ensenyava un poc més. Ja eres més major i feies labors més grans. Després, amb la senyora Esperanza, recorde que tenia molta il·lusió per fer-me un jersei. Enfront de la meua casa hi havia una iaia que feia mitjó, però ho feia molt de pressa i, per molt que mirés, no podia aprendre. Així que li vaig dir a la mestra que volia aprendre a fer punt de calça. Tindria aleshores 8 anys, abans de començar la guerra.

Quan va venir la guerra a mi em va tocar anar a escola amb els xics. El meu mestre era el senyor José, *el manco*, un home magnífic que ens duia molt rectes. Si no sabies les coses et pegava amb una pala i havies d'aguantar-te. Però ensenyava molt: jo gairebé tot el que sé m'ho va ensenyar ell.

Vaig anar amb ell els tres anys de la guerra, des dels 9 als 12 anys. En temps de guerra vam aprendre moltes cançons. El senyor José *el manco* era un home que ens ensenyava molt. Ens va dur una vegada al Molí de la Farina. Als xics els ensenyava a plantar bledes, alls i penques en un hort que hi havia allí per a collir-ho després. Clar que aquest mestre no ens ensenyava a cosir. De totes maneres, ara ja no s'ensenyava res d'això. Hi ha poques xiquetes que sàpiguen cosir i poques mares també.

Ara es donen molts temes i molta lletra. Saben més que nosaltres, però sobre cosir; no saben més que nosaltres. Les classes tenien pupitres per a seure dos xiquets en cadascun. Quan arribàvem al matí dèiem sempre: «Bon dia, ¿com està vostè?» La classe de dalt, on jo vaig començar, és on està ara el local de la banda de música, al carrer Major. Quan érem majors passàvem a la classe de dalt que tenia les finestres molt altes. Allí feia molt fred. Recorde una vegada que va nevar; i com anàvem amb espardenyes no podíem tornar a casa amb un pam de neu. Un tio meu que li deien Santiago Llopis, va vindre i ens va dur a casa sobre les seues esquenes a la meua germana i després a mi. Són coses que aleshores passaven, ara tot el món té botes i de tot. Jo sempre volia que em toqués la loteria per a comprar-me unes catiusques i un impermeable i ara tinc les dues coses.

Quan va acabar la guerra, ens van separar una altra vegada i vaig tenir a una mestra que li deien la senyora Amparito. Una de les coses que vaig aprendre amb ella que em va quedar gravada va ser resar el Rosari. Era en llatí i no hi havia manera d'aprendre'l, em costava molt. Però un dia vaig dir: he d'aprendre'l i al final ho vaig aconseguir. En aquesta classe eren totes més majors que jo i ens enganyaven a les xicotetes fàcilment. Per exemple, a mi m'agradava molt pintar-me les ungles i les majors ens van dir que això era pecat, així que vam haver d'anar a confessar-nos. El rector va començar a riure quan ens va escoltar. Encara que sembla que això no

és un tema escolar, tot estava relacionat perquè feien confessions per a tots els xiquets de l'escola.

Després vaig passar a les monges i jo no havia donat mai Religió perquè m'havia enxampat el temps de guerra. Allí vaig aprendre tot el que sé de Religió.

Em va agradar moltíssim perquè tenia a una monja que li deien sor Florència que ens ensenyava molt. Era una dona molt llesta. Tots deien que tenia mal geni, però per a mi no era així.

Recorde un any que feia molt fred i com el meu pare era fuster, em va dir: «no et preocupes que jo et faré una rajoleta». En la rajoleta posava un poc de carbó i unes brases i, quan anava a escola, posava els peus damunt per a escalfar-me. Les altres xiquetes duien un pot de llauna normal, però jo tenia la sort de tindre una rajoleta que jo passava a les altres xiquetes per a escalfar-se.

A l'escola anàvem vestides d'una manera molt diferent a com es va ara. Dúiem una espècie de faixa, una cotilla alta. Anava lligat amb vetes per darrere. També unes mitges lligades a la cotilla. Ens posàvem també una samarreta de tirants, sense mànigues i després una altra peça amb màniga. Després estava el faldellí, que era de punt o de cotó, que escalfava un poquet. També una bata i, damunt del jersei, un mantell lligat amb una agulla, que era el que més abrigava.

En una mà dúiem la rajoleta i en l'altra el bolset. Jo tenia primer un

bolset de color roig que m'estimava molt. Era preciós, el que passa és que ara està com jo de vell. Més endavant vaig tenir-ne un de fusta, que ja era més de luxe. També està vellet.

Recorde quan va vindre l'inspector una vegada. Totes les xiquetes estàvem nervioses per saber quines coses ens preguntaria. Van posar bancs per a seure totes, però com no cabíem, van posar darrere un pupitre de dos.

Ningú volia posar-se allí i la meua germana i jo vam seure al pupitre. A l'inspector li va cridar l'atenció i ens va preguntar a nosaltres. Per sort, ens ho sabíem i vam contestar bé. L'inspector li va donar a la meua mare l'enhorabona.

Vaig aprendre a escriure sobre una pissarra, sense llibreta ni res. La mestra volia que fes palets i més palets i, de tant en tant, ens ensenyaven una lletra que jo ja la sabia, perquè l'havia après pel meu compte.

Ara han canviat tant les coses que una es pregunta: ¿són millors les coses ara que abans? Doncs no ho sé, hi ha coses que són millors ara, però també hi ha coses que eren millors abans.

Quan va acabar la guerra, va començar a haver sarna, aquesta malaltia tan desagradable per la falta de neteja d'aliments. Sortien uns grans en les mans dels xiquets i, quan el mestre ho veia, els enviava a casa.

Com els xiquets es contagiaven els uns a els altres, a poc a poc anaven tots a casa. Una vegada vam quedar només dos, Enriqué *el Manso* i jo. El

mestre era tan responsable que ens va fer classe a nosaltres dos sols. Ell no va faltar ni un dia, que ja és prou difícil. Jo vaig passar la sarna després, però aleshores em vaig escapar.

Per les vesprades, fèiem un rogle gran al voltant de la mestra, i unes brodàvem mentre una altra llegia i anava passant el llibre a les altres. Així llegíem totes i fèiem treball també.

Hi havia una xica que li deien Irene, que estava llegint i va ensopegar amb una data escrita amb nombres romans. Com no sabia llegir-los, li va dir a la del costat: «Piedad sona't que et cau el moc». I totes vam començar a riure. La mestra ni es va assabentar.

Jugàvem al carrer, encara que no teníem molt d'espai. Quan estàvem a les escoles dels Trinquets jugàvem al pati. Ens agradava molt jugar als rogles i als xics a saltacamarilla. També jugàvem molt als ossets.

Es jugava amb agulles de cap i amb ossets que demanàvem a les carnisseries. Teresita Payà tenia les agulles més boniques perquè el seu pare tenia una fàbrica i li donava agulles daurades, tots volien jugar amb ella.

També fèiem un clot en terra i jugàvem a les boles: primera, matute i canute. Una altra cosa que fèiem era ninots de neu per a veure qui feia el ninot més gran i més bonic. Aleshores nevava molt.

Eloína Aracil Ferre

Per maig vaig fer 65 anys. El malnom de ma mare es *Simona* i de mon pare, *Cosi*.

L'escola sempre m'ha agradat molt. Jo anava a la Malena.

Quan teníem ús de raó, apreníem cançons dos dies a la setmana. Per la vesprada anàvem a la Pedrera a fer

timonets per a encendre l'estufa a l'hivern.

Quan entràvem a l'escola de la Malena, hi havia baix de l'escala una cova i, de vegades, ens amagàvem. Un dia es va amagar un xiquet i quan vam tirar tots allí els timonets, el xiquet bramava: ¡ja, no puc eixir, ja, no puc eixir!

Ens ho passàvem molt bé quan cantàvem cançons anant i tornant pel passeig agafats tots de la mà.

En aquell moment, la mestra que teníem era la senyora Manolita, una dona molt robusta que tenia un poc de geni, però que es portava bé i ens ensenyava a cantar moltes cançons.

Jo tenia un germà invàlid. Quan vaig fer 9 o 10 anys, vaig tindre que fer-me càrrec del meu germà. I jo només volia que anar a escola. Davant de ma casa hi havia una dona que li dien la tia Rafaela. Després de pensar-ho molt, un dia vaig anar i li vaig dir: Tia Rafaela, si li porte el meu germà, ¿podria tenir-lo vostè mentre jo vaig a escola una estona? Ella em va contestar: ¡Sí dona, sí!

Així que, quan ja l'havia arreglat a ell, li deixava el meu germà en una cadireta que li va fer mon pare. Jo li deia: Tia Rafaela, només una horeta, ¿val? I ella em responia: Sí dona, ¡tranquil! la!

Jo anava i m'estava a l'escola, encara que era només una estoneta. Amb una horeta que anava ja estava contenta. I tornava a recollir el meu germà.

A ma mare no li deia res de tot això. Jo pense que no li ho vaig dir mai. Si la tia Rafaela ho hagués dit, potser ma mare

m'hagués calfat, perquè això no estava bé. Però, per a mi, anar a escola era una obsessió.

Pel que fa a les mestres, jo he tingut a Maria Dolores. D'ella vaig passar a la senyora Carmen Alberola i l'última, la senyora Paquita, una dona que ara viu a Alacant.

La senyora Paquita era una mestra molt bona. Una volta va rebre una carta i es va posar vinga el plor. Nosaltres estàvem totes preocupades i no ens va dir el que passava. Després vam saber que el seu nuvi l'havia deixat. Era molt bona, així, amb unes piquetes negres i molt maca. Molt guapa, molt guapa.

Quan vaig fer els 10 anys ja estava passejant amb un xic i guanyava 5 duros a la setmana. Després vaig anar a treballar a una fàbrica de punt i anava a l'escola de les monges a poqueta nit, perquè no podia anar abans. I així vaig estar fins els 15 anys, quan ja em van dir que prou.

Els llibres ens els deixaven, perquè no podíem comprar-ne cap. Les llibretes, ens les feien de paper a mà, i els llapis els partien per la meitat, igual que les gomes d'esborrar. Fins i tot ens bonegaven si feiem massa punta. Una volta em van llevar la maquineta de fer punta. Aleshores eren d'aquestes de fulla.

Al mes de maig, feiem versets a la Mare de Déu. Tots els dies posàvem un ramell de flors i li cantàvem:

*Venid y vamos todos,
con flores a María,
con flores a María,
que madre nuestra es.*

María Albero Jordá

Jo anava al col·legi de les Germanes de Caritat. Tenia de professora a sor Antonia. Després, de més major, vam tindre a sor Florència i altres monges, però aquestes van ser les primeres que vam tindre.

Recorde un pati molt gran on jugàvem i que anàvem amb uniforme blanc pel col·legi, però fora d'allí ja no el dúiem.

Després, quan anàvem a sor Florència, ja fèiem moltes labors i brodàvem.

Abans practicàvem amb paper d'estraça i amb un altre paper més finet.

Al Patronat posàvem una taula i fèiem bitllets, per a treure diners. Tots els anys fèiem una tómbola.

També fèiem teatre. Recorde que quan fèiem de pastors, no ens deixaven portar pantalons perquè no estava ben vist. Com que era «un pecat», ens feien tallar els camals. Sí, fèiem molt de teatre.

Teresa Valero Ferre

Jo vaig anar a les monges, fins que les van treure. Després vaig anar a la Malena, amb un mestre que li deien el senyor Juan, però li deiem *quatre pèls*.

Després vaig anar a l'escola del carrer Sant Antoni. Allí jugàvem pel cementeri vell, sí, pujàvem per damunt de la barana del cementeri.

Una dia no vam tindre la mestra nostra, la senyora Amparito. L'altra que va vindre ens va dir que aniríem al Pla Roig. Estàvem totes molt contentes, però al remat no ens van deixar anar.

Després vaig anar en temps de guerra, quan vam començar a anar xics i xiques junts al local de les monges. Recorde els xiquets refugiats de guerra madrilenys. Un dia vam anar d'excursió amb camions tots els xiquets i xiquetes del poble, també aquests refugiats van vindre. Vam patir fam en l'excursió, la veritat. I per a tornar a casa va ser un desastre. Alguns es van perdre però jo, com que vivia al mas del Ral de Baix, estava acostumada a aquest camí i sabia tornar. I totes les mares, a les 12 de la nit, buscaven els xiquets perquè encara no havien tornat. Van anar des dels més menuts fins els més grans.

Una volta van fer teatre. Una peça de la qual no recorde el títol. A l'obra eixia un senyoret i el criat. I li deia al senyoret: «Mire, el senyoret es menja un poc d'això i un poc d'allò i diuen que el senyoret té molt d'apetit. Ara vas tu i et menges un plat d'olla, i diuen: ¡què fartó que eres!»

Als 11 anys ja hem vaig posar a treballar i allí es va acabar tot.

Carmen Sirera Ferre

A la meua mestra li deien la senyora Patrocínio. Després tenia la senyora Amparito, ja quan jo era més major. Erem un grup que es reunia al voltant d'una taula. Anàvem molt de matí a l'escola.

A l'hivern, ma mare em donava un braseret amb foc per a portar-lo a l'escola i escalfar-me els peus.

L'ensenyament era molt diferent al d'ara, molt diferent. Això sí, escriu-re els dictats era igual que és ara i el punt i coma també era igual. De més major, anàvem a la cava i allí feia una temperatura molt millor. Allí eixiem al carrer a jugar. I va venir la guerra. Jo tenia 12 anys.

María Francés Alberó

Vaig anar poc a l'escola, però el temps que vaig anar ho feia amb molt de gust. La mestra era la senyora Esperança, que era de Vitoria.

Teníem un llibre de Religió que es titulava *Patriotismo i fe*. Els altres llibres no els recorde.

Els dijous, anàvem d'excursió a la Pedrera a fer timó per poder escalfar-nos a l'hivern.

Quan venia el mes de maig fèiem un altaret a la Mare de Déu i li cantàvem, li resàvem i li portàvem flors.

A les vesprades fèiem labors de 3 a 5. Per això deíem «anar a costura».

María Silvestre Agredas

Jo vaig anar també a les monges. Anava a sor Antonia i, després, a la superiora sor Florència i a sor Antonia, la jove.

Quan les monges volien castigar-nos, ens agenollàvem a l'escala i ens feien resar el Rosari. Recorde que una volta vaig escriure una carta i com que el títol estava mig borrat, vaig repassar les lletres. Sor Florència em va castigar perquè va dir que jo havia copiat d'un altre, així que... a resar el Rosari.

Els més xicotets erem a la planta baixa. Es pujava dalt per una escala gran i ampla i allí miraves el pati des d'una bona vista.

Ma Antonia Ferre Albero

Vaig nèixer l'any 1928. Vaig anar a les monges, però quan va esclatar la guerra, ens van fer eixir a totes. Erem xicotetes i vam plorar quan va passar el que va passar. Després de guerra vaig tornar a l'escola. Anava a aprendre a llegir, a escriure i a fer labor a la vesprada. No recorde haver anat d'excursió. La veritat és que va ser una època molt dolenta. Pel que fa als jocs, recorde que jugàvem a les boles i als cromos.

Milagro Albero Vañó

Jo vaig anar a l'escola, però molt poc. Segurament mig any, no se si aniria molt més, perquè el meu pare i ma mare només volien que anara a treballar. I això feia, no anar a l'escola. Tenia una mestra coixa, li deien la senyora Josefina. Encara que per a anar a escola havíem de pujar una escala, estant coixa i tot aquella mestra, era molt dolenta. Recorde el punt de creu, però molt poc, molt poc. Aquella senyora era molt major i sempre estàvem jugant al carrer; el pati era el carrer. Fèiem també teatre. Fèiem un escenari, allí al mig, i fèiem teatre.

Josefa Albero Gisbert

De xicoteta em vaig quedar sense pare. Mon pare va anar a la guerra i va faltar allí. Tindria uns 5 anys quan vaig anar a casa del meu iaio, a Vil·la Rosario. El temps que vaig estar amb el meu iaio sí que vaig anar a l'escola del carrer Major; on està ara la banda de música.

Tenia una mestra que li deien la senyora Felisa. Ma mare no podia

comprar-me cap de llibre, perquè no teníem diners. Ma mare anava a treballar i feia una hora de camí i, clar, jo havia de quedar-me amb els iaïos o amb mon tio o amb ma tia.

Aleshores, ma mare em va donar un llibre amb el qual ella havia après tota sola. Ella va aprendre les lletres i a lligar-les. Així havia après a llegir un poc. Quan ma mare em va donar eixe llibre la mestra em va dir que eixe llibre no era el que calia. Però nosaltres no podíem comprar-ne un altre. Per fi, la senyora Felisa em va dir que si no podia comprar un altre llibre, podia aprendre a llegir amb eixe. Així vaig aprendre a copiar de les lletres del llibre de ma mare.

Però com que vaig tindre que anar a viure amb els altres iaïos a la serra de Mariola, vaig deixar d'anar a escola.

Teníem uns coneguts a les Molines i en lloc d'anar a escola, jo baixava allí per a poder menjar un poc de carn, perquè no teníem pràcticament res. Com que faltava molt a escola, i que havia d'aprendre!, no-res. Jo ajudava a netejar a les Molines, fins i tot a sembrar. Jo els volia molt perquè m'han donat a menjar.

Poc després, abans dels 14 anys, vaig anar a treballar a Blanes.

Vaig aprendre a lligar les lletres i a llegir lentament. També a escriure, encara que amb faltes d'ortografia. Tampoc no sabia res de números.

Recorde quan portava unes prunes i li les donava a la mestra. Ella em deia: ¡Ai! ¡Què bones que estan, que bones que estan! També donya Felisa passava molta fam, pobreta...

Els col·legis

Col·legi del carrer Major

Col·legi Fundació Ribera

Col·legi de la Malena

Col·legi dels Trinquets

Col·legi Alfons Iniesta

Col·legi Orosia Silvestre

Dècada de 1900

El mestre Martínez amb alumnes seus a començaments del segle XX.

Fotos escolars

Dècada de 1920

Xiquets i xiquetes amb la seua mestra.

1924

1) Virtudes Beneito	10) Carmen Sirera	18) Anita	26) Carmen Calabuig	35) Teresita Payá
2) Selecta Botella	11) María Doménech	19) Nieves Francés	27) Concha Ferre	36) Pepita Ribera
3) Pura Micó	12) Amparo Sanjuán	20) Conchita	28) Lola Calatayud	37) Carmen Sempere
4) Carmen Grifol	13) Ángeles Ferre	21) Carmen Pérez	29) Elena	38) María Sempere
5) Maruja Payá	14) Soledad Castelló	22) Amparito Ballester	30) Carmen Valero	39) Rosa
6) Pepica Payá	15) Carmen Francés	23) Amparito Roca	31) Concha Vañó	
7) M. Carmen Pérez	16) Carmen Roca	(mestra)	32) María Gimena	
8) Amparo Pont	(germana de la mestra)	24) María Calatayud	33) Piedad Castelló	
9) Modesta Tortosa	17) Edelmira Doménech	25) Carmen Ribera	34) Josefina Doménech	

1925

Alfonso Iniesta a l'escola dels Tinquets.

1930

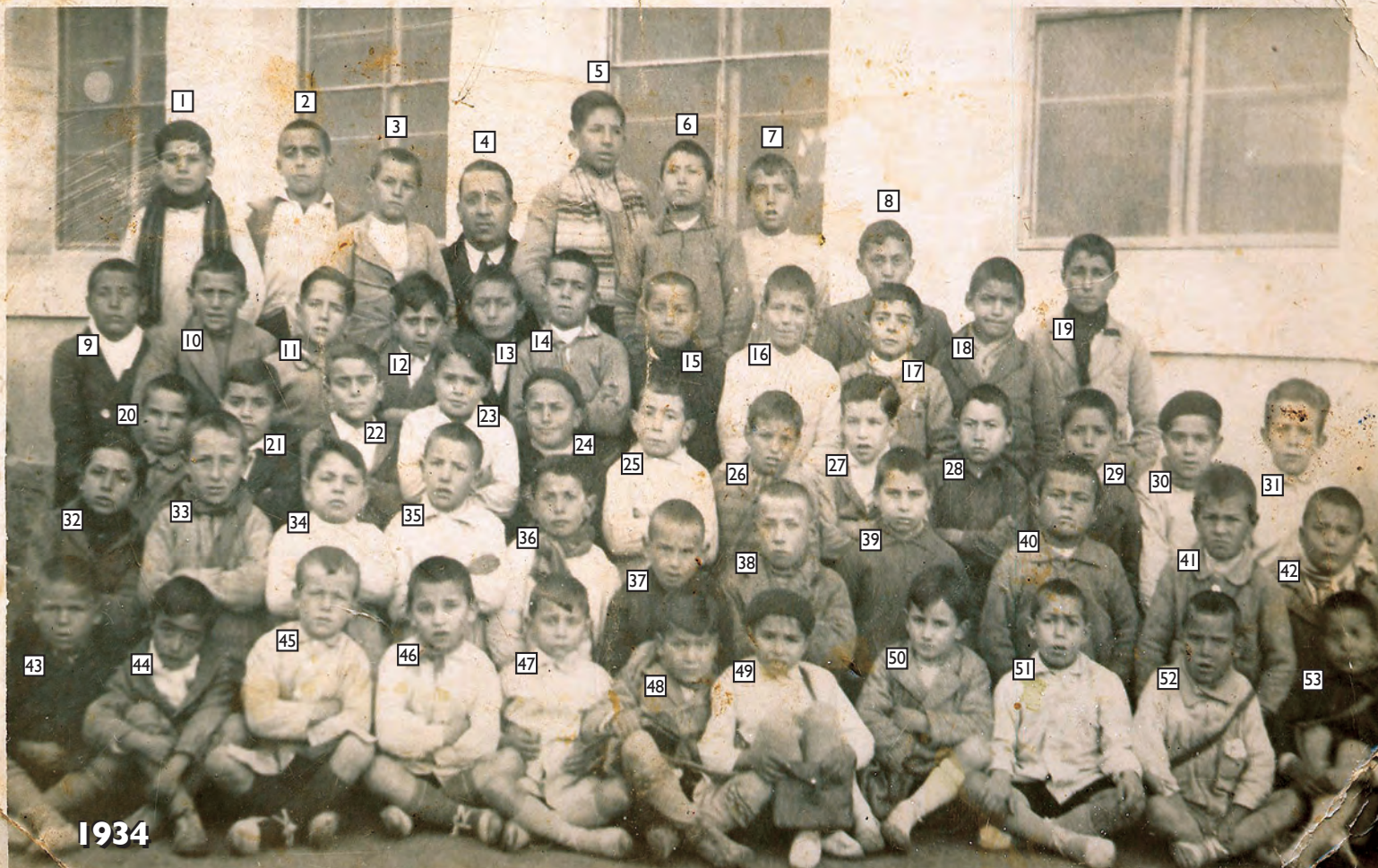
1) Trinidad Micó	11) Odile Sempere	21) Mercedes Francés	31) Elodia	41) Rita Valero
2) Tere Francés	12) Pepica Payá	22) Joaquina Baldomero	32) Josefina	42) Mariu Camarasa
3) Carmen Calatayud	13) Mariu	23) Mariu Albero	33) Clotilde	43) Natividad Vilaplana
4) Vicenta (mestra)	14) Luisa	24) Mariu Barceló	34) Tere	44) Carmen
5) Clotilde Dobón	15) Trinidad Valero	25) Lola	35) Mercedes Sanjuán	
6) Virtudes Calatayud	16) Eulalia Albero	26) Irene Calatayud	36) Mariu	
7) Virtudes (<i>Casalta</i>)	17) Electra	27) Carmen Ferrando	37) Brigideta	
8) Ángeles Ferre	18) Carmen Martí	28) Elvira Ferre	38) Carmen	
9) Rosario	19) Mariu	29) Anita Mataix	39) Consuelo	
10) María (<i>la Costera</i>)	20) Evan	30) Carmen Ribera	40) Sofia Peiró	

Dècada de 1930

1)	9)	19) Juan Montesinos	29) Franceset	39) Toni Sanjuán
2) Antonio Pastor (mestre)	10) José Beneyto	20) Rafael (<i>Venta</i>)	30)	40) Enrique Ballester
3)	11) Juan Bautista	21) Víctor	31) Juan (<i>Pinto</i>)	41) Rafael Doménech
4) Moreno Capellán	12) Jorge Albero	22) Vicente Berenguer	32) Vicente Barceló	42)
5) José (<i>Bella</i>)	13) Ballester	23) José Sempere	33) Ismael Sanchís	
6) Julio Albero	14) Francisco Navarro	24) Miguel Martí	34) César Murcia	
7)	15) Vicente Albero	25) Arturo	35)	
8) Rafael Llobregat (mestre)	16)	26) Vicente	36) José Albero	
	17) Modesto Cortés	27)	37)	
	18) Alonso Albero	28)	38) Juan (<i>Tacó</i>)	

1934

1) Francisco Pérez	11) (Electro Francés)	22)	33)	44) José Agulló
2) Agudo Silvestre	12) Julio Payá	23)	34)	45) Miguel Belda
3) Luis Ferre	13) José Barceló	24) Bautista Segura	35) Juan Sanfrancisco	46) Segura
4) José Albinyana (mestre)	14) Alfonso	25) Vicente Pastor	36)	47)
5) Víctor Francés	15) Juan Navarro	26) Enrique Silvestre	37) Baldomero Ferre	48) Joaquín Ballester
6) Celestino Berenguer	16) Barceló	27) Segura	38) Rafael Berenguer	49)
7) Jesús Pascual	17) José Novella	28) Cristóbal Berenguer	39) Victoriano Albero	50) Ricardo Beneito
8) Jesús Francés	18) Luis Belda	29) Luis	40)	51) Pepe Doménech
9) <i>Malament</i>	19) Paco Navarro	30) Jaime Pérez	41) <i>Malament</i>	52) Miguel Vilaplana
10) Sixto Calatayud	20) Alberto Camarasa	31) Enrique Molina	42)	53) Silvestre
	21) <i>Piano</i>	32) Hermenegildo Sempere	43)	

1935

1) Emília	11) Jesminda Tormo	21)	31) Carmen Gandía	41) Mariu Francés
2) Joaquina	12) Carmen Bodí	22) Lola	32) Amelia	42) María Camarasa
3) Angelita	13) Presenta Bodí	23)	33) Carmen Sempere	43) Amparo Albero
4) Joaquina	14) Concha	24) Tere Ferre	34) Lola	44) Fina Ribera
5) Carmen Ballester	15) Teresa	25) Juanita Beneito	35) Tere Juan	45)
6) Mercedes	16) Carmen Francés	26) Conchita	36)	46) María Torres
7) Milagros (mestra)	17) Angelita Silvestre	27)	37)	
8) Mercedes Sanjuán	18) Carmen Francés	28)	38) Fina	
9) Encarnación	19)	29)	39) Aurelia Esteve	
10) Elvira Sanfrancisco	20) Carmen Mollá	30) Mariu Molina	40)	

1) Oscar	11) Ricardo Beneyto	20) Eleuterio Navarro	30)	40) Agustín
2) Rafael Pérez	12) Enrique Castelló	21) Eliseo Sempere	31) Amado Ferre	41)
3)	13) Enrique Berenguer	22) Eleuterio Francés	32) Román Sempere	42) Alfredo Bernabeu
4) Juan Sempere	14) Joaquín Silvestre	23) Vicente Francés	33) José Montesinos	43) Juan Blanquer
5)	15) Manuel Mompó Claur	24) Rafael Blanes	34) Paco Sempere	44) Luis Blanes
6) Bartolomé Sempere	(mestre)	25) Vicente Vicent	35) Palloc	45) Vicente Martí
7) Fidel Jordá	16) Vicente Esteve	26)	36)	
8) Fructuoso Ribera	17) Juanito Molina	27) Rigoberto Company	37) Vicente Vicent	
9) Santiago Llopis	18) Benjamín Francés	28) Eladio Esplugues	38) Paco Ferre	
10) José María	19) Joaquín Sanchís	29) Paco Martí	39) Santiago Pérez	

1936

1) Asunción (mestra)	6) Melania	11) Paquita	16) Teresa Francés	21) Presentación Santos
2) Patrocinio (mestra)	7) Teresa Ribera	12) Maruja (Telégrafos)	17) Carmen Sempere	22) Sacramento
3) Carmen Ballester	8) Elvira San Francisco	13) Maruja Navarro	18) Amparo Tortosa	
4) Conchita (<i>Galiana</i>)	9) Mercedes Ferre	14) Práxedes Molina	19) María (<i>Ninot</i>)	
5) Adela Payá	10) Raquel Monllor	15) Piedad Ferre	20) Teresa Vicedo	

1945

1)	2) Marita Molina	23)	34) Jose Cerdá	45) Alejo Calatayud
2) Ernestina Berenguer	13) Isabel Francés	24) Concha Ferre	35) Pepe García	46) Jorge Sempere
3)	14) Consuelo Ferrando	25)	36) Alfredo Ferre	47)
4)	15) Maruja Francés	26) Angelines Ferre	37) Germà de Teófila	48) Carmen Puig
5) Angelita Calatayud	16) Maruja	27) Julieta Beneito	38)	49)
6) Julieta Ballester	17) Maruja Enrique	28)	39) José Luis Belda	50)
7)	18) Purificación García	29) Trini Micó	40)	51) Lola Cortés
8) Lucía	19) Maruja Pont	30) Carmen Abad	41) Luis Berenguer	52) Núria
9) Liberta Berenguer	20) Carmen Pont	31) Pedro Vilanova	42) Juan Albero	53) Carola García
10) Elvira	21) Teresa Mora	32) Mercedes Gisbert	43)	54) María
11) Lolita Belda	22) Carmen Ribera	33)	44) José Francés	55)

1944

1) Carmen	8) Liberta Pérez	15) Fina Francés	22) Raquel Vilaplana	29) Rosa Francés
2) Enriqueta Albero	9) Virtudes Ferre	16) M. Àngeles (mestra)	23) Elia Belda	30)
3)	10) Celia	17) Carmen Puig	24) Carmen Doménech	31) Milagros Francés
4) Encarna Tormo	11) Carmen	18) Maruja Francés	25) Angelita Navarro	
5) Maruja Tormo	12) Isabel Silvestre	19) Carmen Francés	26) Guillermina Francés	
6) Lucila Blanquer	13) Felisa (mestra)	20) Maruja Albero	27) Maruja Belda	
7) Carmen Doménech	14) Lola Berenguer	21) Sara (mestra)	28)	

1) Daniel Blázquez
(mestre)
2) José Francés
3) Vicente Benítez
4) José Doménech

5) Ricardo Tortosa
6) Helios Vañó
7) José Sempere
8) Ramón Silvestre
9) Miguel Sempere

10) Francisco Alberó
11) Sebastián Benítez
12) Alejo Calatayud
13) Germán Ribera
14) Rafael Miró

15) Jorge Mataix
16) Luis Vicent

1950

1) Sor Sara (mestra)	10) Concha Pascual	19) Magdalena Belda	28) Carmen Vicent	37) Angelita Berenguer
2) Teresa Pérez	11) Carmen Francés	20) Carmen Berenguer	29) Trini Blanquer	38) Matilde Vicedo
3) Fina Francés	12) Lola Albero	21) Tere Ferrero	30) M. Isabel Avellán	39) María Pascual
4)	13) Marita Ribera	22) M. Rosa Berenguer	31) Rosa María Martí	40) Francisca Vicedo
5) Trinidad Molina	14) M. Carmen Albero	23) Maruja Sempere	32) Lola Beneito	41) Fina Albero
6) Magdalena Ferre	15) Milagros Conejero	24) Maruja Avellán	33) Amparo Miró	42) Fina Francés
7) Carmen Pérez	16) Amalia Vicent	25)	34) Teresa Sanz	43) Carmen Francés
8) Sor Antonia (mestra)	17) Pilar Belda	26) Vicenta Ferre	35) Irene	44) Carmen Dobón
9) Maruja Mora	18) Maruja Albero	27) Carmen Conejero	36) Carmen Molina	

1956

- 1) Luis Segura
- 2) Vicente Francés
- 3) Luis Belda
- 4) Eulogio
- 5) Vicente Francés
- 6) Luis Molina
- 7)
- 8) Juan
- 9) Jorge Juan Mataix
- 10) *Pachichi*
- 11) Vicente Ferrero
- 12) Salvador Doménech
- 13) Roberto Calatayud
- 14) Francisco Sempere
- 15) Fernando Barceló
- 16) Javier Albero
- 17) Ángel Navarro
- 18) Pepe Molina
- 19) Daniel Blázquez
(mestre)
- 20) Bartolo
- 21) Monchi Álvarez
- 22) José Francés
- 23) Antonio Calatayud
- 24) Miguel Pont

1957

1) José María Albero	9) Jose Luís Sempere	17) Don Antonio	24) Manolo Ramos	32) Paco Sanchís
2) Rodríguez	10)	(mestre)	25) Fracesc García	33) José María Acosta
3) Enrique Francés	11)	18)	26) Antonio	34) Manolo Ferre
4)	12)	19)	27)	35) <i>Chino</i>
5) José Molina	13) Jorge Camús	20)	28) Antonio	36) Vicente (<i>el Americano</i>)
6) Alfonso	14) Desiderio Albero	21)	29) Jordi Castelló	37) Àngel
7) Antonio Santonja	15) Àngel Francés	22)	30)	
8) Santiago López	16) Jordi Ferre	23) Manolo Morín	31) Eudaldo Mataix	

1960

1) Salvador Ferre	9) Paco Ferrero	17) Cristóbal Albero	25) José Francés (mestre)	33) Pepe Francés
2) Fernando Blanes	10) Regino Ferre	18) Fernando Martí	26) José Antonio Blanes	34) Ramón Calabuig
3) Rafael García	11) Pepe Pont	19) Ibáñez	27) Virgilio Francés	35) Paco Francés
4) Paco Francés	12) Juan Ignacio Albero	20) Sixto Blanquer	28) Ximo Silvestre	36) Juan Antonio Silvestre
5) Alberto Dobón	13) Modesto Albero	21) Jordi Francés	29) Miguel Belda	37) Pepe Albero
6) Víctor Sanchís	14) Paco Vañó	22) Rafael Francés	30) Miguel Martínez	
7) Rafael Miró	15) José Beneito	23) José María	31) Jorge Silvestre	
8) Gori Mora	16) Santiago Sempere	24) Pedro Millán	32) Blas Belda	

1960

1) Conchi Ribera	11) Juani Blanquer	21) Herminia Mompó	31) M. Tere Bordera	41) Paqui Montava
2) María Isabel Ribera	12)	22) Presenta Bodí	32) Carmen Francés	42) Fina Vañó
3) Mila Francés	13)	23) Amalia Albero	33) M. Salud Francés	43) M. Piedad García
4) Ángela Sirera	14) M. Francisca Sempere	24) Angelita Navarro	34) M. Carmen Francés	44) Sofía María Francés
5) M. Lo Francés	15) Teresa Pascual	25) Adela Ribera	35) Carmen Molina	45) Edelmira Sempere
6) Sor Carmen (mestra)	16) Teresa Francés	26) Elvira Sirera	36) Amparo Ferre	46) Virtudes
7) Susi Doménech	17) Pilar García	27) Carmen Martínez	37) Isabel Albero	47) Elodia Cambra
8) Carmen Doménech	18) Rosa Albero	28) Trini Sempere	38)	48) Virtudes Vañó
9) Virtudes Puig	19) M. Carmen Cortés	29) Leonor Pla	39) Carmen Molina	49) Maribel Molina
10) Nieves Francés	20) Teresa Albero	30)	40)	50) Fina

1962

1) M. Dolores García	9) Sor Sara (mestra)	17) Isabel Esplugues	25) Conchi Belda	33) Isabel Ribera
2) M. Carmen Francés	10) Luisa Vicedo	18) Paqui Martí	26) M. Carmen Ferre	34) M. Dolores Beneito
3) Trini Cortés	11) Ana García	19) M. Salud Silvestre	27) Rosa Blasco	35) M. Jesús Ferre
4) Marisa Berenguer	12) M. Carmen Silvestre	20) Isabel Francés	28) M. Amparo Mataix	36) Consuelo Francés
5) Trini Francés	13) Tere Berenguer	21) M. Jesús Montava	29) Laura Albero	37) M. Elena Mompó
6) Paqui Avellán	14) Fina Albero	22) Amparo Revert	30) M. Pilar Jordá	38) Fina Martínez
7) Manolita Cernuda	15) M. Carmen Soriano	23) M. Carmen Molina	31) Carmen Guerra	
8) M. José Beneito	16) Pili Ferre	24) M. Ángeles Francés	32) Ana Jara	

1963

- 1) Isabel Albero
- 2) M. Delfina Senabre
- 3) Adelaida Ramos
- 4) Maruja Vañó
- 5) Ofelia Ribera
- 6) Carmen Vañó
- 7) M. Carmen Montava
- 8) M. Carmen Pontes
- 9) Ana Pontes
- 10) M. Dolores Sanjuán (mestra)
- 11) M. Encarna Belda
- 12) Patrocinio Belda
- 13) Eloísa Barrientos
- 14) Pepita Albero
- 15) Fina Ballester
- 16) Conchita Albero
- 17) Carmen Ferre

1963

1) José Juan Ribera	10) Luis Miró	19)	28)	37) Antonio Samper
2) Paco Francés	11) Antonio (mestre)	20) Jordi Francés	29) Juan Antonio Amorós	38) Rafael Puig
3) José Agustín Sirera	12) Juan José	21) Manuel Sosa	30) Juan Francés	39) Gregorio Sanchís
4) Rafael Ferre	13) Cipriano Molina	22) Antonio Beneyto	31) Roberto Ferre	40) Francisco Estany
5) José Antonio Molina	14)	23) Primitivo Beneito	32) Raúl	41) Jesús Ferre
6)	15)	24) Primitivo José Pla	33) Rafael Francés	42) Antonio Pontes
7) Eloy	16) Dionisio Liñán	25) José Vicente Belda	34) Antonio Terol	43) Mauro Ribera
8) Josep Revert	17) Juan Tormo	26) Antonio Sanchís	35) José Acosta	44)
9) Emilio Doménech	18) José Antonio Ferre	27) Jorge Ferre	36) José Beneyto	

1966

1) Francisco Blanes	10) Alexandre	19) Miguel Martí	28) José Antonio Torá	37) Vicente Navarro
2) Rafael Payá	11) Bodí	20) José Luís Belda	29) Francisco Sánchez	38) Ismael Mataix
3) Jorge Antonio Payá	12)	21) José Luís Pérez	30) Enrique Belda	39) Àngel Navarro
4) Evelio Eloy Mataix	13) Jorge Juan Francés	22) José Enrique Belda	31) Epifanio Lozano	40) Jorge Pérez
5) Francisco Esteve	14) Baldomero Beneito	23) Gregorio Martínez	32) Patricio Barceló	41) Eudaldo Mataix
6) Juan Ferre	15) Juan Agustín Ferre	24)	33) Jorge Silvestre	
7) Sor Aurora (mestra)	16) Fernando Sanchís	25) Pedro Lozano	34) José Vicente Pérez	
8)	17) Miguel Pascual	26) Jorge Segura	35) Rafael Barceló	
9) Evaristo Jordá	18) Rafael Ruiz	27) Remigio Beneito	36) J. Fernando Santonja	

1968

1) Asunción Pascual (mestra)	2) M. Luisa Calabuig (m.)	3) Maribel Freire (m.)	4) Juana Muñoz	5) M. Jesús López	6) M. Victoria Martínez	7) Teresa Cortés	8) Inés Belda	9) Lis Albero	10) Fina Navarro	11) M. Fernanda Jornet	12) Inmaculada Ferris	13) Mercedes Bodí	14)	15) M. Ángeles Moruno	16) M. José Tortosa	17) M. Pilar Beneito	18) M. Carmen Prats	19) Rosario Vañó	20) Reme Sanz	21) Luisa Segura	22)	23) Josefina Torres	24) Pepa García	25) M. Ángeles Vicedo	26) Lucila Blanquer	27)	28) M. Carmen Albero	29) Encarna Marín	30) M. Vicenta Jiménez	31) Palmira Ferre	32)	33) Inmaculada Miró	34) M. Carmen Bartual	35) M. Nieves Francés	36) M. del Mar Mateos	37) Rosa María Santonja	38) Paquita Belda	39) M. Ángeles Ferre	40) M. Ángeles Vañó	41) Isabel Ramos	42) Margarita Rosales	43) Maribel Ferre	44) M. Jesús Dobón	45) Pepita Marín	46)	47) Amparo Albero	48) Marina Marín	49) M. Julia Sempere	50) Soledad	51) Soledad	52) M. Julia Latorre	53) Tere Doménech	54) M. Carmen Escribano	57) M. Carmen Tortosa	58) Rosa Albero	59) M. Carmen Beneito	60) M. Teresa Parra	61) Rosana Francés	62) Isabel Martínez

1969

1) Vicenta (mestra)	11) Ana María Miró	21) Milagros Martínez	31) Clotilde Alberó	41) M.Amparo Cerdá
2) M. Elena Belda	12) Cristina Vilanova	22) M. Carmen Martí	32) María Beneito	42) Cristina Alal
3) Agustina Sempere	13) Adela Berenguer	23) Conchín	33) M. Carmen Beren.	43) Felicidad Molina
4) Jorgita Vañó	14) M. José Sempere	24) M. Dolores Cruz	34) Guillermina Barceló	44) M. Carmen García
5) Inma Jordá	15) M.Amparo Ribera	25) Aurora Sanz	35) M. José Tortosa	45) Pilar Sanchís
6) Mercedes Vañó	16) Isabel Álvarez	26) Pilar Rizo	36) Conchi Barceló	46) Magdalena Castelló
7) Isabel Sanchís	17) Consuelo Alberó	27) M. Carmen Ponte	37) Rosa Alberó	47) Tina Alberó
8) Évora Bodí	18) Lidia Mataix	28) Milagros Navarro	38) Paquita Vicedo	
9) Teresa Vicedo	19) M. Nieves Ferre	29) Consuelo	39) M. Carmen Payá	
10) M.Ascensión Beren.	20) Pilar Blanquer	30) Felicidad Francés	40) Idelfonsa Sempere	

1969

1) Maruja Sempere (mestra)	8) Javier Barceló	16) Jorge Rizo	24) Manolo Aragonés	32) Ricardo Tortosa
2) José Jorge Albero	9) Teyo Albero	17) Julián Albero	25) Juan Pablo Albero	33) Guillermo Rus
3) Jorge González	10) Raúl Puerto	18) Carlos Vilanova	26) Ramón Conejo	34) Javier Payá
4) Modesto Cortés	11) Jorge Belda Bodí	19) Juan Juan	27) Juan Luis Ferre	35) Pepe Tortosa
5) Demetrio Peiró	12) Jorge Belda Vázquez	20) Francisco Beneito	28) Nacho Alonso	36) Jorge Ferre
6) Blázquez	13) Rafael Francés	21) (del molí la Farina)	29) Carlos Alonso	37) Antonio Ferre
7) Carlos Mompó	14) Joaquín Linares	22) Jorge Ferre	30) Cristóbal Martínez	
	15) Josep Miquel Martínez	23) José Tortosa	31) Vicente Bernabeu	

1975

1) Sor Concepción (mestra)	8) Yolanda Mayor	16) Gloria Mataix	25) Pilar Silvestre	34) Conchi Camús
2) M. Carmen Monteagudo	9) M. Carmen Mira	17) M. Carmen Cerdá	26) Teresa	35) Paloma Martínez
3) Mercedes Tormo	10) M. Carmen García	18) M. José Cerdá	27) Asunción Gisbert	36) Mercedes Vañó
4) M. Julia Albero	11) M. Elvira Martínez	19) M. Ángeles Vañó	28) M. Carmen Lozano	37) M. Paz Bodí
5) Gemma Bernabé	12) M. José Beneito	20) Inmaculada Pascual	29) M. Dolores Ribera	38) Susana del Vals
6) Soledad García	13) M. Consuelo Leal	21) Paquita Albero	30) M. Carmen Francés	39)
7) M. Carmen Nevado	14) M. Carmen Berenguer	22) Julia Francés	31) Gloria Buendía	40) M. José Santonja
	15) Rosa Barceló	23) Rosa Aragonés	32) Julia Castelló	
		24) Josefa Sanchís	33) Irene Vañó	

Agraïments

El Museu Valencià del Paper i la regidoria de Cultura i Educació de l'Ajuntament de Banyeres de Mariola volem expressar el nostre agraïment a totes les persones i institucions que han cedit material per a realitzar aquesta exposició. Sense elles no hagués estat possible recopilar, datar i exposar aquesta xicoteta mostra d'objectes i fotografies que formen part de la història escolar de Banyeres de Mariola. Moltes gràcies a tots i a totes.

Adela Belda Miralles
Adela Miralles Calatayud
Agudo Silvestre Francés
Agueda M. Enrique Belda
Ajuntament de Biar
Amalia Mayor Pajarón
Amparo Albero Albero
Amparo Albero Cerdá
Amparo Enrique Albero
Amparo Martínez Beneyto
Amparo Molina Pascual
Amparo Tortosa Francés
Ana Isabel Vañó Jordá
Antonino Blanquer Martí
Antonio Albero Molina
Antonio Barrientos Porras
Antonio Mataix Blanquer
Antonio Pastor Mora
Antonio Sanjuán Francés
Antonio Santonja Miró
Benjamin Miró Ibáñez
Carlos Santonja Mayor
Carmen Abad Sempere
Carmen Albero Ribera
Carmen Alberola Planelles
Carmen Alcántara García
Carmen Molina Barceló
Carmen Molina Francés
Carmen Payá Abad
Carmen Poveda Martínez
Carmen Puig Juan
Carmen Ribera Calatayud

Carmen Sirera Ferre
Carmina Tordera Lledó
Carmina Vázquez Pérez
Clotilde Vañó Dobón
Col·lecció Museogràfica Mosaico d'Elda
Col·legi Públic Alfons Iniesta
Conchi Belda Vañó
Conchi Martí Ferre
Conchita Ferre Reig
Consuelo Blanes Abad
Cristóbal Albero Francés
Educació Permanent d'Adults
Eloina Aracil Ferre
Eloisa Barrientos Porras
Elvira Ferrando Tortosa
Evaristo Jordá Ferre
Família Francés Ribera
Fidel Jordá Ferre
Fina Albero Bodí
Fina Genís Lloret
Fotografia Morenet
Francisca Aznar Aznar
Francisco Belda Llopis
Fructuoso Ribera Belda
Fundació Valor
Gloria Belda Valero
Guillermina Barceló Francés
Inma Jordá Ferre
Inmaculada Antolí Cardós
Inmaculada Cortés Albero
Irene Vañó Belda
Isabel Francés Navarro

Jaime Raduán Paniagua
Jami Blanes Verdú
Jorge Albero Blanquer
José Antonio Blanes Verdú
José Antonio Miró Sempere
José Antonio Ruíz Mullor
José Giner Sirera
José Llorca
José Luis Vañó Pont
José Manuel Ferre Rubio
José Vicente Doménech Valero
Josefa Albero Gisbert
Josep Ricard Berenguer Silvestre
Juan Castelló Mora
Juan Juan Ferre
Lola Albero Blanquer
Lourdes Pastor López
M. Amparo Albero Albero
M. Amparo Enrique Albero
M. Amparo Martínez Segura
M. Àngeles Ferre Molina
M. Àngeles Vañó Jordá
M. Carmen Calabuig Alcántara
M. Carmen Molina Barceló
M. Carmen Payá Abad
M. Carmen Soriano Molina
M. Dolores Albero Ribera
M. Dolores Francés Albero
M. Jesús Belda Pastor
M. Jesús Ferre Francés
M. José Cerdá Ferre
M. José Ferri Puig

M. José García Ferre
M. José Santonja Sempere
M. Luisa Alberó Calabuig
M. Luisa Calabuig Martí
M. Nieves Martínez Ferre
M. Rosa Doménech Pérez
M. Salud Francés Alberó
M. Vicenta Ferre Belda
Magdalena Belda Pérez
Margarita Zurita Berenguer
María Alberó Jordá
María Belda Vañó
María Sempere Gisbert
María Silvestre Agredas
María Silvestre Sempere
Maruja Pérez Belda
Matías Sempere Francés
Matías Vañó Agredas
Mauro Ribera Valero
Miguel Ángel Terol Ferre

Miguel Belda Ferre
Miguel Enrique Belda
Miguel Sempere Martínez
Milagros Blanquer Molina
Milagros Santonja López
Milagros Santonja Sempere
Museu Comarcal de l'Horta Sud
Josep Ferris March, Torrent
Museu d'Etnologia i Arqueologia,
Callosa d'En Sarrià
Museu de Puçol
Nacho Alonso Garre
Pepita Pont Ferre
Piedad Castelló Cortés
Piedad Ferre Castelló
Práxedes Molina Picó
Primitivo Beneito Mira
Rafael Berenguer López
Rafael Sempere Martínez
Raimundo Calatayud Tormo

Ricardo Signes Andreu
Romualdo Valero Doménech
Rosa Alberó Molina
Rosa Amorós Doménech
Rosa Pérez Catena
Rosario Escribano Martínez
Rosario Vañó Revert
Santiago López Mateo
Sixto Alberó Calatayud
Sofía M. Francés Peiró
Sofía Peiró Francés
Tere Doménech Botella
Teresa Pascual Belda
Teresa Valero Ferre
Trini Molina Francés
Trinidad Sempere Castelló
Vicente Alberó Ferre
Virginia Beneito Calabuig
Virtudes Ferre Alberó

Activitats paral·leles

22 de setembre, 20 h, Casa de Cultura
Una escuela para una nueva sociedad: la enseñanza en la II República

Conferència de Mónica Moreno Seco

29 de setembre, 20 h, Casa de Cultura
Los chicos del coro

Pel lícula dirigida per Cristophe Barratier.
França-Suïza, 2004.

21 d'octubre, 20 h, Casa de Cultura
Los cuatrocientos golpes

Pel lícula dirigida per François Truffaut. França,
1958.

28 d'octubre, 20 h, Casa de Cultura
L'escola franquista: ni gran ni lliure

Conferència de Carmen Agulló

4 de novembre, 20 h, Casa de Cultura
Escuela i societat valenciana

Conferència de Carme Miquel

10 de novembre, 20 h, Casa de Cultura
Hoy empieza todo

Pel lícula dirigida per Bertrand Tavernier.
França, 1998.

18 de novembre, 20 h, Casa de Cultura
Evolució de la salubritat i la higiene als centres escolars

Conferència d'Àngel Beneito Lloris

2 de desembre, 20 h, Casa de Cultura
Aproximació a la realitat educativa de Banyeres durant el segle XIX

Conferència de Joan Josep Torró i Martínez

20 de desembre, 20 h, Casa de Cultura
A las cinco de la tarde

Pel lícula dirigida per Samira Makhmalbaf.
Iran-França, 2003.

Organitza:

Ajuntament de Banyeres de Mariola
Regidoria de Cultura i Educació

Col·labora:

Universitat d'Alacant

Escola Infantil Municipal

Col·legi Públic Alfons Iniesta

Col·legi Fundació Ribera

IES Professor Manuel Broseta

Escola Permanent d'Adults

Col·lecció Museogràfica Mosaico d'Elda

Museu Escolar Agrícola de Puçol

Museu Comarcal de l'Horta Sud
Josep Ferrís March de Torrent

Museu d' Etnologia i Arqueologia
de Callosa d'En Sarrià